

KOMMUNEPLAN 2022-34

JORDBRUGSANALYSE

EnergiMetropol
ESBJERG

Esbjerg
Kommune

Jordbrugsanalysen er udarbejdet i perioden oktober 2016 til marts 2017 i et samarbejde mellem Kommuneplan & Klima og Natur- & Vandmiljø, landbrugskontoret.

JORDBRUGSANALYSE 2017

INDLEDNING

FORMÅL

Jordbrugsanalysen skal tjene som grundlag for Esbjerg Kommunes varetagelse af de jordbrugsmæssige interesser. Ifølge landbrugsloven (lovbekendtgørelse nr. 27 af 4. januar, 2017) skal kommunalbestyrelserne mindst én gang i hver valgperiode i samarbejde med Miljø- og Fødevareministeriet udarbejde og offentliggøre en analyse af jordbrugserhvervene, der skal sikre, at de jordbrugsmæssige interesser indgår i de regionale vækst- og udviklingsplaner, kommuneplanerne og lokalplanerne. Jordbrugsanalysen skal efter cirkulære om varetagelse af de jordbrugsmæssige interesser under kommune- og lokalplanlægningen (nr. 9174 af 19/04/2010) indeholde oplysninger om:

- Arealgrundlaget
- Jordbrugserhvervenes natur- og miljøgivne forudsætninger
- Ejendoms- og bedriftsstrukturen
- Investeringer i bygninger og kulturtekniske anlæg, herunder markvandingsanlæg, vækst- og drivhuse, gyllesepareringsanlæg, biogasanlæg m.v.
- Jordbrugsproduktionens art, omfang og lokalisering, herunder særligt lokalisering af husdyr- og planteproduktion, følgevirksomheder m.v.
- Andre forhold af betydning for varetagelsen af de jordbrugsmæssige interesser.

Analysen er således et værktøj, som giver et overblik over landbrugsstrukturen og anvendelsen af de eksisterende landbrugsarealer i kommunen, samt hvilke plan- og beskyttelsesforhold, der findes for områderne. Jordbrugserhvervenes lokale betydning – såvel erhvervs- og samfundsøkonomisk, som natur- og miljømæssigt er ligeledes beskrevet i analysen.

I henhold til planloven skal kommunerne gennem kommuneplanlægningen varetage de jordbrugsmæssige interesser ved at udpege og sikre særligt værdifulde landbrugsområder, områder til store husdyrbrug samt områder til biogasanlæg. Herudover skal kommuneplanen sikre områder til skovrejsning.

Jordbrugsanalysen for Esbjerg Kommune skal derfor give et tilstrækkeligt vidensniveau og fagligt belæg for at foretage udpegningerne, samt give den nødvendige baggrundsviden til at

kunne opstille retningslinjer for varetagelsen af de jordbrugsmæssige interesser i kommuneplanlægningen.

Jordbrugsanalysen vil blive brugt til at kvalificere jordbrugsudpegningerne og medvirke til at afveje jordbrugets interesser i forhold til de øvrige interesser i det åbne land. Det være sig udpegninger af eksisterende og potentiel natur inden for det grønne danmarkskort, beskyttelse af landskaber, udpegning af områder til byvækst m.m. På baggrund af analysen afvejes beskyttelseshensyn op i mod behovet for fortsat udvikling inden for bl.a. landbrugs-, skovbrugs- og gartnerierhvervene. Jordbrugsanalysen er i denne sammenhæng en sektorkortlægning af jordbrugserhvervenes interesser og betydning.

Jordbrugsanalysen er udarbejdet af Esbjerg Kommune på baggrund af et kortbaseret datagrundlag, som er stillet til rådighed af Landbrugs- og Fiskeristyrelsen. Jordbrugsanalysen er således i sit udgangspunkt objektiv og faktuel i beskrivelsen af jordbrugserhvervenes struktur, betydning og lokale variation. Den politiske afvejning af, hvor de jordbrugsmæssige interesser bør sikres særlige muligheder, og hvor jordbrugsinteresserne må vige for andre arealinteresser sker i kommuneplanen.

JORDBRUGSERHVERVET I ESBJERG KOMMUNE

De primære erhverv, med deraf afledte følgeerhverv, er en vigtig erhvervsgruppe for beskæftigelse og økonomi i Esbjerg Kommune. Ifølge interesseorganisationen Landbrug og Fødevarers rapport Fødevareklyngen og Udkantsdanmark var der i 2013 i alt 4474 personer beskæftiget inden for fødevareklyngen i Esbjerg Kommune. Af disse er 3111 personer beskæftiget direkte med produktion af fødevarer og biomasse, mens 1363 personer er beskæftigede i afledte jobs, eksempelvis forarbejdning og handel med fødevarer. I alt svarer det til 8,3 % af den samlede beskæftigelse, hvilket er to procentpoint højere end landsgennemsnittet. Ifølge samme rapport er der i perioden 2009-2013 sket et fald i antallet af beskæftigede fra 5993 personer til 4474 personer. Esbjerg kommune er dog fortsat blandt de kommuner i landet med flest jobs inden for de primære erhverv, kun overgået af Ringkøbing-Skjern, Vejle og Aalborg Kommune.

Over en længere årrække er der sket ændringer i jordbrugsstrukturen som følge af den generelle samfundsmæssige udvikling, herunder de nationale og internationale markedsforhold. Dette har bevirket, at produktionen er blevet koncentreret på færre, men større og mere specialiserede bedrifter. Samtidig er der sket en tilflytning af deltidslandbrugere i de nedlagte landbrugsejendomme, som rummer et bredt spektrum af både jordbrugsproduktion og mere urbane erhvervsaktiviteter.

En opretholdelse og fortsat udvikling af jordbruget er en forudsætning for at bevare det dyrkede, åbne land. Et aktivt jordbrug er med til at sikre det åbne land mod urbanisering og fastholder dermed den tydelige grænse mellem by og land, hvilket er et nationalt mål jf. Landsplanredegørelse 2016.

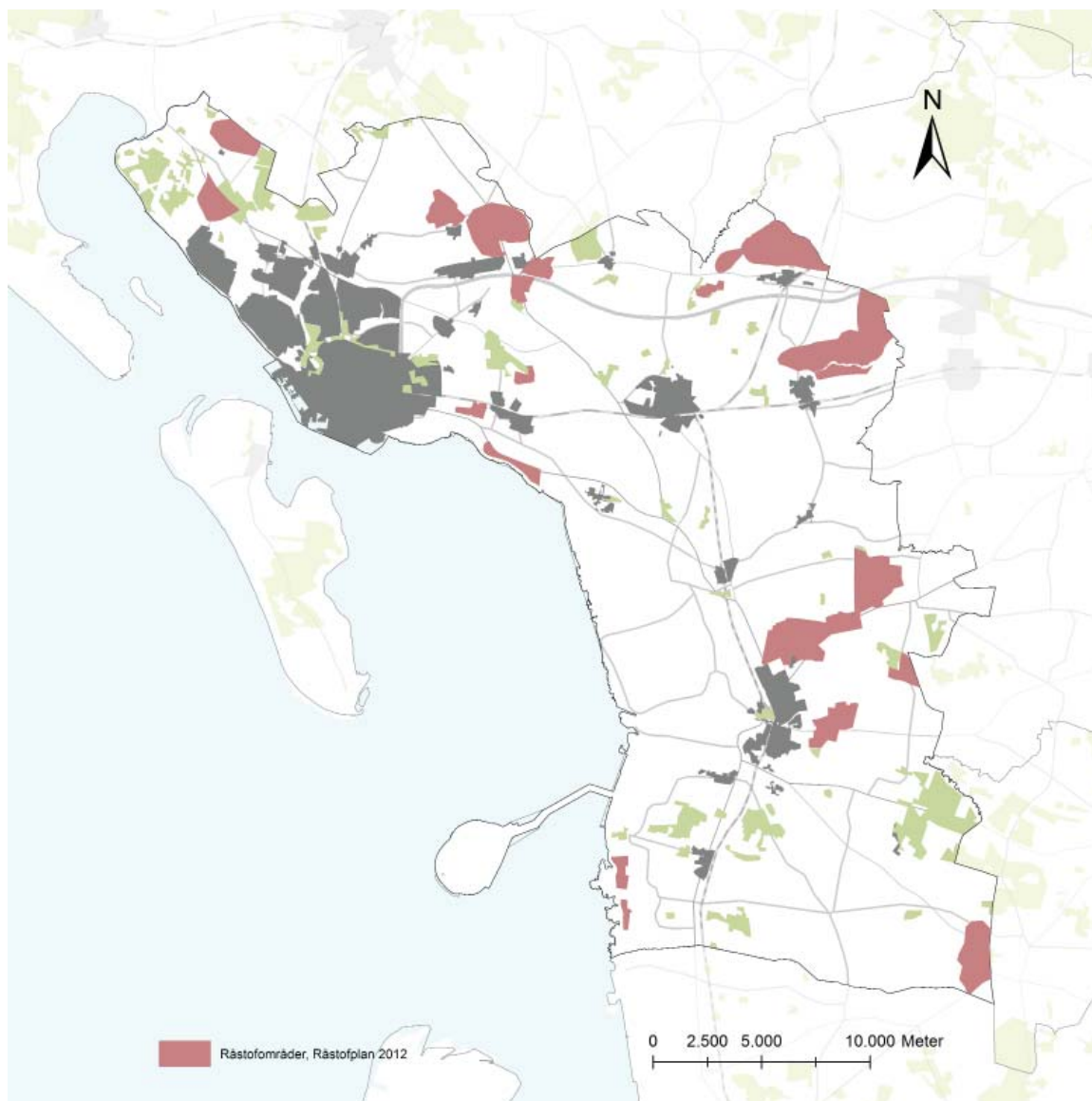

OVERORDNET PLANLÆGNING

RÅSTOFPLANEN

Region Syddanmark udlægger gennem den Regionale Råstofplan grave- og interesseområder for sand, grus, ler og klæg. I områder, hvor der er planlagt for råstofindvinding, skal ressourcen udnyttes førend anden planlægning eller arealanvendelse kan realiseres. Normal landbrugs-mæssig drift og udbygning af gårdanlæg i tilknytning til eksisterende bebyggelse kan dog ske. Indvinding af råstoffer i Esbjerg Kommune foregår hovedsagligt under grundvandsspejlet. Råstofindvinding må derfor forventes løbende at reducere jordbrugsarealet.

▲ Kort 1. Råstofområder.

VANDOMRÅDEPLANEN

Statens Vandområdeplaner 2015-2021 fastlægger bindende rammer for vandplanlægningen i Danmark med udgangspunkt i EU's Vandrammedirektiv. Planerne omfatter overfladevand og grundvand som skal opnå målet "god tilstand" eller "godt økologisk potentiale".

Planerne indeholder oplysninger om påvirkninger af vandområderne, beskrivelse af overvågningen af vandområderne, vurdering af deres tilstand, fastsættelse af de miljømål, der gælder for det enkelte område, samt et resume af de indsatser, der skal gennemføres for at opfylde de fastsatte mål.

Den konkrete vandplanlægning omfatter alle de konkret afgrænsede og målsatte vandområder, der er fastsat i Bekendtgørelse nr. 795 om miljømål for overfladevandsforekomster og grundvand, samt Bekendtgørelse nr. 794 om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter, begge af 24. juni 2016 og med evt. senere ændringer.

Indsatserne gennemføres af kommunerne i form af nogle omkostningseffektive virkemidler, primært i vandløbene.

NATURA 2000-PLANERNE

De statslige Natura 2000-planer sætter de overordnede mål og rammer for den generelle administration og planlægning inden for Natura 2000-områderne. Der må således ikke planlægges tiltag, udlægges områder eller gives tilladelse til projekter, som strider mod Natura 2000-planens mål for arter og naturtyper.

På baggrund af de statslige planer har Esbjerg Kommune udarbejdet handleplaner, hvori den indsats og naturpleje, som kommunen vil arbejde for at gennemføre, er beskrevet. Inden for Esbjerg Kommune er der syv Natura 2000-planer og et tilsvarende antal handleplaner. Planlægningen for Natura 2000-indsatsen foregår i seksårige perioder, hvor den nuværende planperiode er fra 2016-2021.

De kommunale handleplaner skal være så konkrete, at deres gennemførelse kan vurderes, men må samtidig ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelsen af handleplanen.

NATURGRUNDLAGET

NATURBESKYTTELSE

BESKYTTET NATUR

Der må ikke foretages ændringer af naturtyper, som er beskyttede efter naturbeskyttelseslovens § 3. De naturtyper, som er omfattet af loven, er:

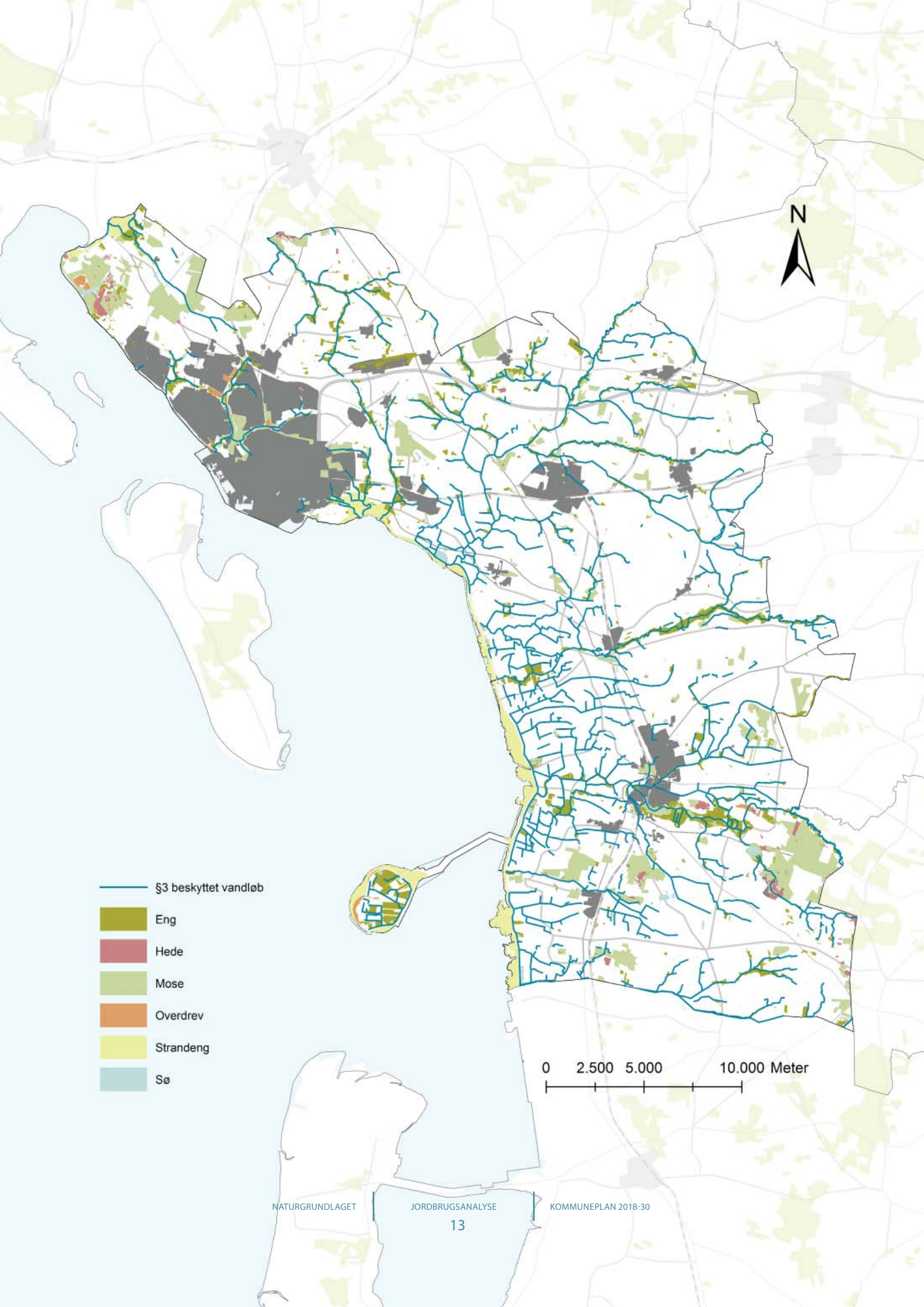
- Søer og vandhuller med et areal på mindst 100 m²,
- moser, enge, strandenge, strandsumpe, heder og overdrev med et areal på mindst 2.500 m²,
- "mosaikker" af ovennævnte naturtyper med et areal på mindst 2.500 m²,
- visse udpegede vandløb og
- alle moser, som ligger i forbindelse med beskyttede vandhuller, søer eller vandløb.

Forbud mod ændring af tilstanden kan for eksempel omfatte dræning, gravearbejde, jordbearbejdning, gødskning eller pesticidbehandling, hvor dette ikke har været en del af den hidtidige praksis. Hvis tilstanden af beskyttet natur ønskes ændret, skal kommunen give dispensation inden ændringen kan foretages. Et beskyttet areal kan i årenes løb ændre sig så meget, at det ikke længere er beskyttet. Det kan eksempelvis være hvis der sker en kraftig tilgroning eller hvis vandstanden naturligt ændres. Omvendt kan et areal, som i dag ikke er beskyttet, ændre sig så det "vokser" ind i en beskyttelsen, f.eks. ved ophør eller ændring af driften.

Det er de faktiske forhold på arealet, hvad angår vegetation, fugtighed m.m., der er afgørende for, om et areal er beskyttet eller ej. Registreringen af §3-natur er derfor vejledende. Et naturområde kan således være omfattet af naturbeskyttelsens § 3, uden at det endnu er registreret af kommunen. Er man i tvivl om, hvorvidt et areal er omfattet af beskyttelsen, kan man rette henvendelse til kommunen.

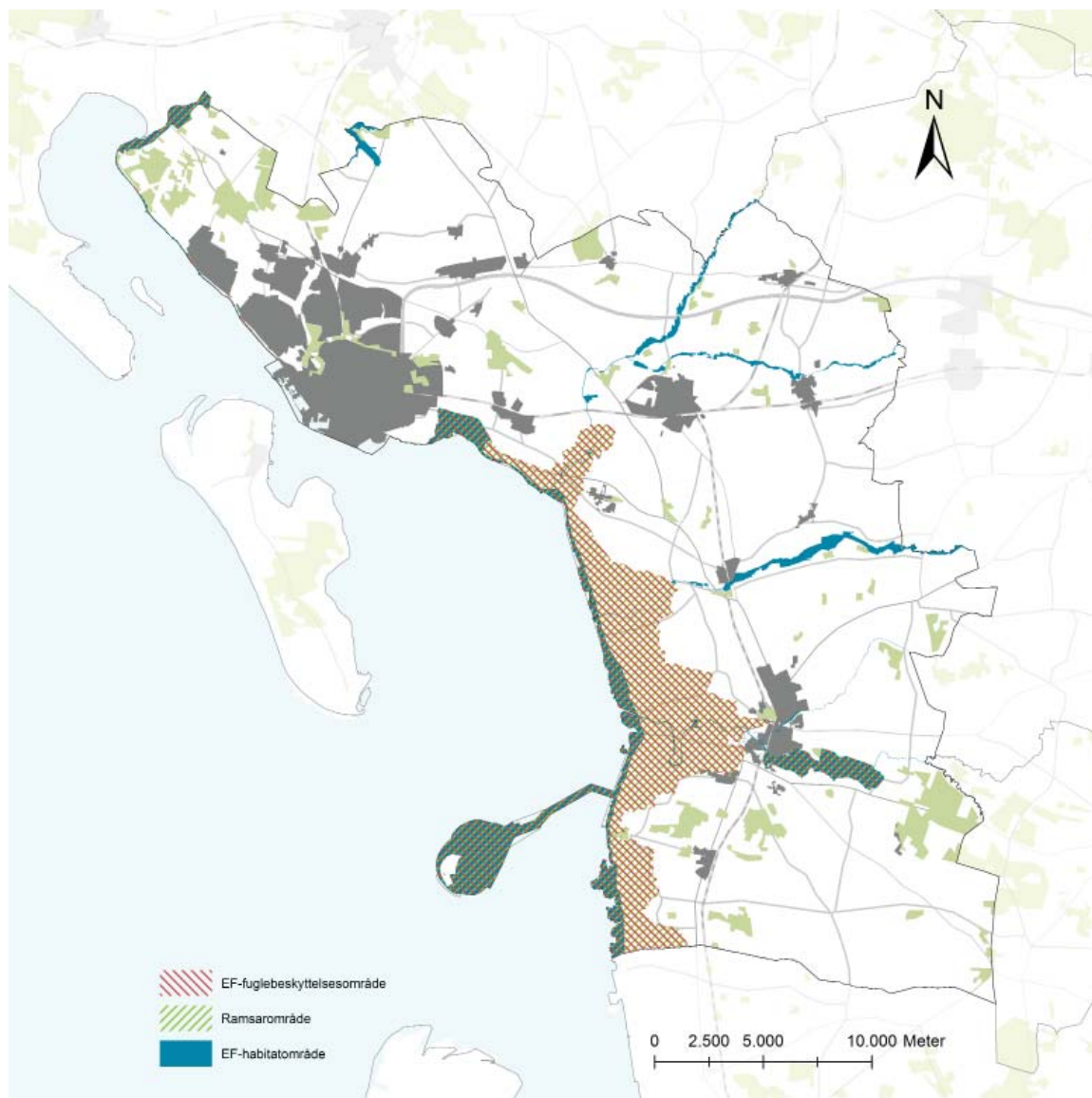
Kort 2. Beskyttet natur. ►

NATURA 2000-OMRÅDER

Natura 2000 er et europæisk netværk af beskyttede naturområder. Netværket omfatter både habitatområder, der er udlagt for at beskytte naturtyper og sjældne arter, og fuglebeskyttelsesområder, der skal beskytte en række træk- og ynglefugle.

Der gælder særlige regler inden for Natura 2000-områder. Blandt andet skal en række aktiviteter, som ellers ikke kræver tilladelse efter anden lovgivning, anmeldes til kommunen, før de kan sættes i værk. Dette omfatter bl.a. opdyrkning af vedvarende græsarealer i fuglebeskyttelsesområder, samt væsentlig ændring af græsningstryk eller gødskningspraksis.

▲ Kort 3. Natura 2000-områder

KATEGORI I-, II- OG III-NATUR

I forbindelse med tilladelser og godkendelser af husdyrbrug skal der ske en vurdering af påvirkningen fra det enkelte husdyrbrug på omkringliggende sårbare naturtyper. Naturområ-

derne inddeles i tre kategorier, hvilket har betydning for hvor stor en mængde ammoniak, der må afsættes gennem luften på naturområderne. De tre kategorier er følgende:

- Kategori I-natur: Kortlagt ammoniakfølsom habitatnatur, samt heder og overdrev inden for Natura 2000.
- Kategori II-natur: Højmoser, lobeliesøer, heder større end 10 ha og overdrev større end 2,5 ha, alle beliggende uden for Natura 2000.
- Kategori III-natur: §3-beskyttede heder, moser og overdrev, samt ammoniakfølsomme skove.

TERRÆN OG JORDBUNDSFORHOLD

TERRÆN

Terrænhældningen har betydning for den landbrugsmæssige drift af et areal. Inddelingen af terrænhældningen er sket i samarbejde mellem Det jordbrugsvidenskabelige fakultet, Aarhus Universitet og Landsudvalget for bygninger og maskiner på baggrund af forsøg med kørsel med landbrugsmaskiner.

- 0° - 6° Gode forhold til kørsel med maskiner
- 6° - 12° Middelgode forhold til kørsel med maskiner
- 12° - Uanvendelig til kørsel med maskiner

Størstedelen af Esbjerg Kommune er relativt flad - det er kun enkelte steder, at man langs vandløb kan opnå en hældning, der kommer op over 6°. Samlet set udgør terrænhældning derfor ikke et problem for den landbrugsmæssige drift af jorden i Esbjerg Kommune.

GEOMORFOLOGI

Geomorfologi beskriver, hvorledes det landskab vi færdes i er blevet dannet.

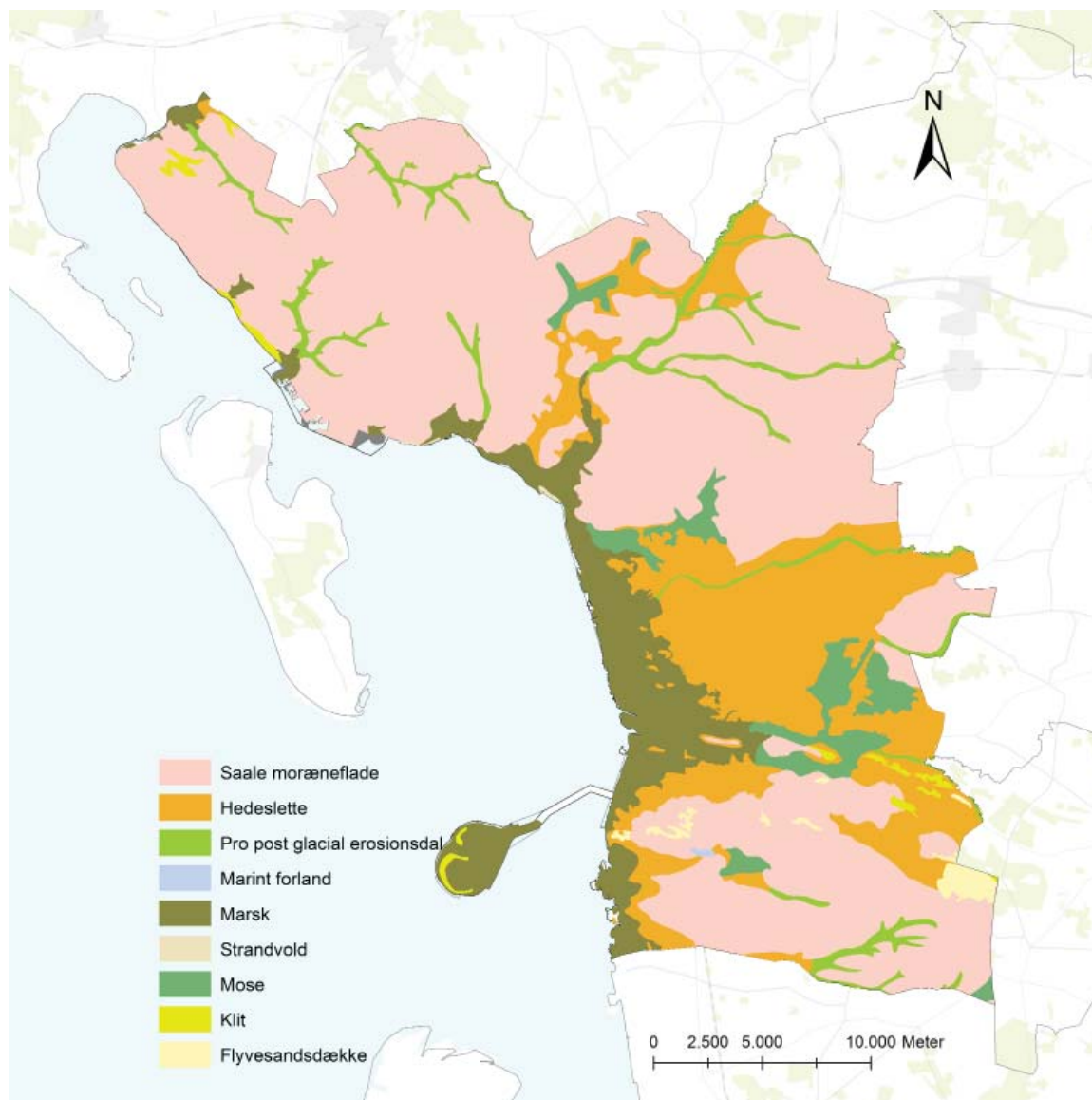
Esbjerg Kommune består hovedsagelig af Esbjerg Bakkeø, Holsted Bakkeø og Toftlund Bakkeø med de mellemliggende hede/smeltevandssletter.

Bakkeøerne (Saale morænefladen) er reminiscenser af det istidslandskab der blev dannet under Saale-istiden. Disse jorde er ofte meget magre (næringsfattige) – da de lå udsat for vind og vejr gennem Weichsel-istiden.

Hede/smeltevandssletterne er dannet da isen begyndte at smelte tilbage fra hovedstilstands-

linien. Store mængder vand med meget sediment strømmede ud fra isranden. Vandet løb ud over det foranliggende landskab og dannede store områder med flettede vandløb, hvor vandløbet hele tiden har skiftet leje og dannet nye mønstre. Dette har udjævnede det foranliggende landskab.

De glaciale erosionsdale er skabt af vandet der efter sidste istid skar sig så langt ned i istidens sand- og grusaflejringer, at der i dag er tydelige spor efter det.

▲ Kort 4. Geomorfologi

GEOLOGI

Geologien beskriver helt præcist hvilken type sediment, der er tale om. Ofte er der flere forskellige geologiske områder inden for et geomorfologisk område.

Følgende sedimenter blev aflejret under Saale-istiden, hvor morænen blev aflejret mens isen lå hen over området og ved afsmeltningen af isen aflejrede smeltevandets sediment oven på Saale-morænen.

- Moræneler
- Morænesand
- Morænegrus
- Smeltevandsler
- Smeltevandssand
- Smeltevandsgrus

Under afsmeltningen af isen fra den sidste istid (Weichsel) dannedes områderne med:

- Ferskvandssand
- Ferskvandsgrus

da vandet fra isen løb ud over fladen.

Fra Weichsel-istiden og frem til i dag har der været sket en aflejring af:

- Flyvesand
- Ferskvandsler
- Ferskvandssand
- Ferskvandsgytje

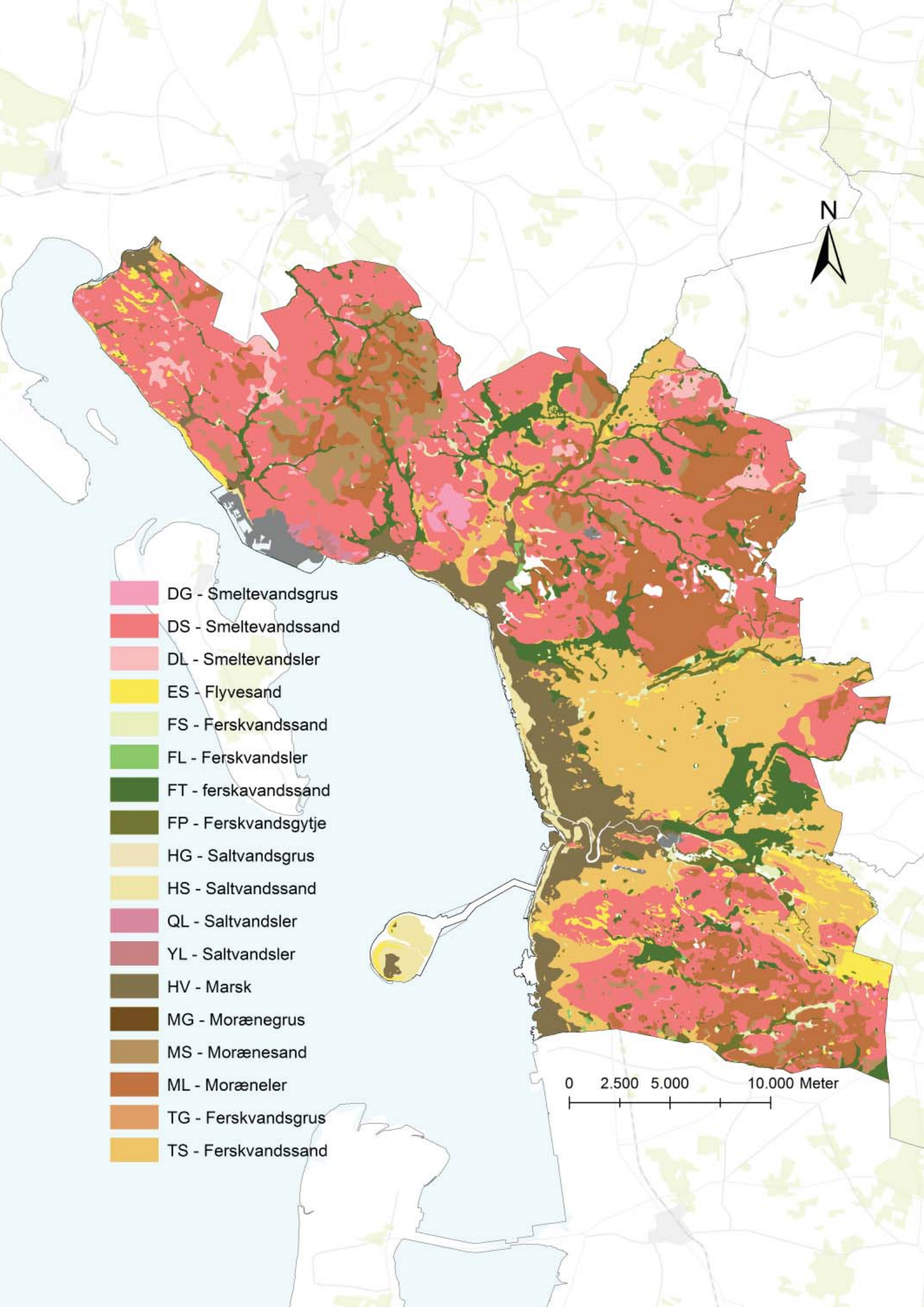
og som en konsekvens af Vadehavet er følgende aflejret:

- Marsk-aflejringerne
- Saltvandsgrus
- Saltvandssand
- Saltvandsgytje

Aflejringen af disse materialer foregår stadig søværts digerene.

Kort 5. Geologi. ►

JORDBUNDSTYPER

De forskellige jordbundstyper er udviklet som et samspil mellem de oprindelige materialer og landskabstyper som morænelandskab, bakkeøer, hedesletter og det marine forland og de efterfølgende fysiske, kemiske forhold, klimaet, floraen og faunaen, landskabets relief og tiden. Dette har givet anledning til udviklingen af forskellige jordbundstyper.

I Esbjerg Kommune er følgende jordbundstyper repræsenteret:

- Finsandet jord
- Grov lerblandet sand
- Grov sandblandet ler
- Grovsandet jord
- Humus
- Lerjord
- Sværde lerjord
- Ikke klassificerede

De grove lerblandede sandjorde og de grovsandede jorde findes især på bakkeøerne og på hede/smelteevandsletterne, hvorimod den svære lerjord udelukkende findes i marsken.

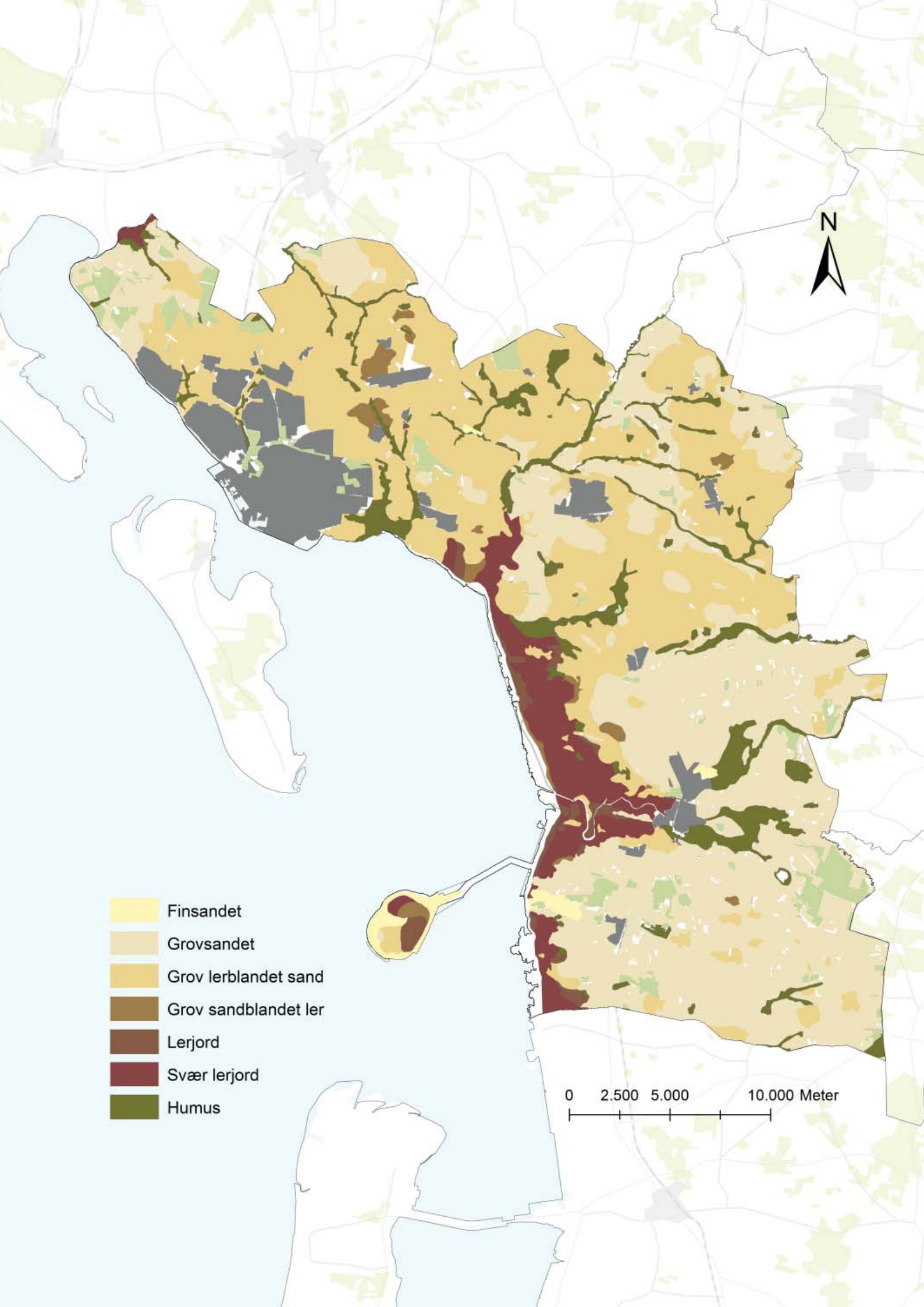
De ikke klassificerede arealer ud mod Vadehavet er de områder der er blevet brugt til digebygning og derfor er en jordbund, der fastholdes i en bestemt udvikling, for at diget fortsat kan være sikkert.

Kortlægningen er foretaget i et samarbejde mellem Det jordbrugsvidenskabelige fakultet, Aarhus Universitet i et samarbejde mellem Landbrugets konsulenttjeneste og Hedeselskabet.

I Esbjerg Kommune er det især humusjorde og de svære lerjorde, der ved bearbejdning og dyrkning afgiver store mængder af CO₂, på grund af det store indhold af organisk materiale i disse jorde.

Kort 6. Jordbundstyper. ►

OKKERPOTENTIELLE JORDE

At jorden er okkerpotentiel betyder, at der er så meget jern i jorden, at der er fare for at man ved dræning kan forurene søer og åer.

I årene 1981-1983 blev der lavet en kortlægning af okker-potentielle jorde i Jylland. I Esbjerg Kommune blev ca. 9443 ha eller 12,7 % af kommunens areal kortlagt.

I okkerpotentielle områder må dræning og udgrøftning, samt reparation og vedligehold af dræn og grøfter, der medfører grundvandssænkning, ikke påbegyndes uden godkendelse efter okkerloven. I forbindelse med en eventuel godkendelse efter okkerloven skal det sikres, at udledning fra dræn og grøfter ikke er en hindring for, at vandløbet kan leve op til vandområdeplanens målsætning. I visse områder kan det derfor være vanskeligt at opnå en godkendelse efter okkerloven.

Okkermålinger i vandløbene viser, at der stadig er store problemer med okker. Okkeren stammer både fra de områder der er udpeget som okkerpotentielle og arealer uden for udpegningen.

LAVBUNDSAREALER

Kommuneplanen fastlægger bindinger for en række udpegede lavbundsarealer for at sikre at arealerne i fremtiden kan genoprettes som vådområder. De lavbundsarealer, der er udpeget i kommuneplanen, er en kombination af udpegninger lavet af Ribe Amt samt Statens udpegnings af områder til C-vådområdeprojekter. Lavbundsarealer er lavtliggende områder, tidligere enge og moser, afvandede søer og tørlagte kyststrækninger, som nu i vidt omfang er opdyrket. Lavbundsarealerne er udpeget på grundlag af ældre kort, oplysninger fra Landbrugsministeriets Arealdatakontor (nu Miljø- og Fødevareministeriet) samt Danmarks Jordbrugsforskning. En del af lavbundsarealerne er desuden udpeget som potentielt egnede som vådområder i forbindelse med de statslige vandmiljøplaner.

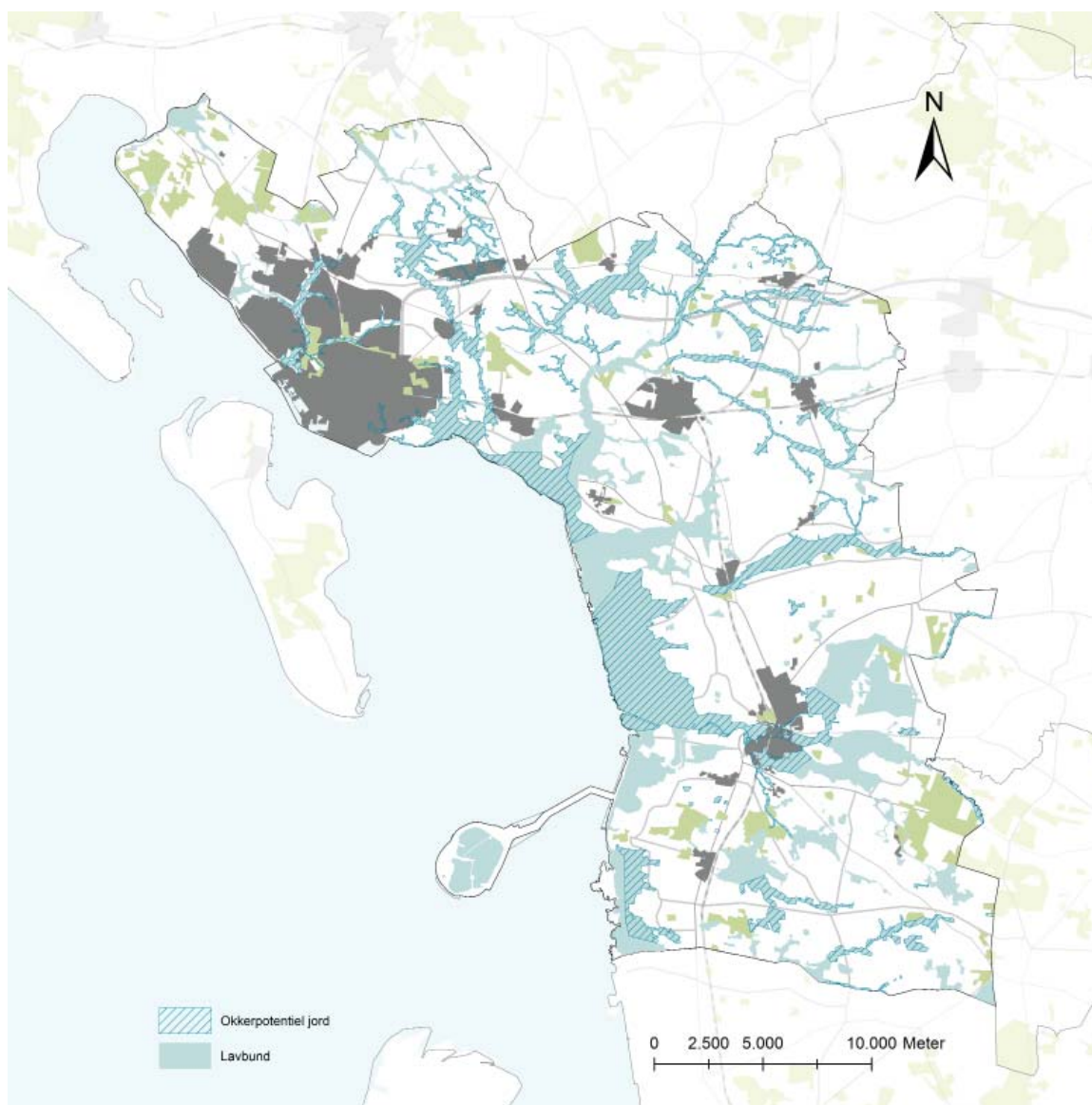
Hensigten med udpegningen af lavbundsarealer er generelt at sikre mulighed for at bevare og genskabe nogle af de naturtyper, enge, moser og lavvandede søer, som især er gået tilbage på grund af intensiv dræning og dyrkning. Det er blandt andet vigtigt at hindre grundvandssænkning i lavbundsarealerne og deres tilgrænsende områder. Både fordi det påvirker naturens og miljøets tilstand, og fordi der netop her ofte findes kulturhistoriske spor, f.eks. bopladser, som ødelægges ved udtørring. En del af de udyrkede lavbundsarealer er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3.

Lavbundsarealer beliggende inden for det grønne danmarkskort har den naturmæssigt højeste prioritet.

VÅDOMRÅDEPROJEKTER MED FORSKELLIGT FORMÅL

Der skelnes mellem N- og P-vådområder og C-Vådområder. N-og P-vådområdeprojekter har til formål at forbedre næringsstofbelastningen i Vadehavet ved at mindske udvaskningen af næringsstoffer. C-vådområder har til formål at reducere udledningen af CO₂, og det primære sigte er her klima frem for vandmiljø.

I forbindelse med indgåelse af landbrugspakken i december 2015 har Staten og Kommunernes Landsforening indgået en aftale om rammerne for anlæg af kvælstof- og fosforvådområder for perioden 2017-2021. Der er afsat et mål for hele Vadehavsområdet for så vidt angår antal ton N og P, der skal fjernes og projekterne har ophæng i vandområdeplanen. Projekterne anlægges af kommunerne eller i enkelte tilfælde af Naturstyrelsen og altid efter frivillig aftale med lodsejeren.

▲ Kort 7. Okkerpotentielle jorde og lavbundsarealer.

C-lavbundsområderne er udpeget af staten med det primære formål, at tilbageholde mest muligt CO₂ af klimamæssige årsager ved at hæve vandstanden og genskabe naturlig hydrologi. Såvel kommunen som staten kan søge at gennemføre projektet.

Alle vådområdeprojekterne søges anlagt på agerjord for at få den største effekt af kvælstoftilbageholdelsen.

VAND

Vand vil i forhold til jordbrug dels være en nødvendighed for at kunne vande og dels være et problem når marker oversvømmes og sidst men ikke mindst skal landbruget være med til at beskytte både overfladevand og grundvandet.

VANDINDVINDING TIL MARKVANDING

Adgang til vanding er en grundlæggende forudsætning for produktion af højbærdefrøder. For mange andre afgrøder forbedres høstudbyttet, når der er mulighed for vanding.

Højbærdefrøder vil i fremtiden kunne spille en vigtig rolle for landbrugets udvikling af nye markeder, hvor planteproduktion til fødevarer kan udvikles.

I visse områder vil der ikke være mulighed for at opnå yderligere vandindvindingstilladelser, da der i disse områder allerede nu bliver indvundet mere grundvand til markvandingsformål, end de nærliggende vandafhængige natur- og drikkevandsinteresser kan bære.

I områder med mulighed for yderligere indvinding kan der, som udgangspunkt og efter ansøgning, meddeles tilladelse til etablering af en ny indvinding.

BESKYTTELSE AF GRUNDVAND

INDVINDINGSOPLAND TIL ALMENE VANDVÆRKER

Et indvindingsopland til alment vandværk er det område, hvor grundvandet strømmer til vandværkets indvindingsboringer. Indenfor dette område er grundvandet forbeholdt de almene vandværker, og der kan derfor normalt ikke meddeles tilladelse til nyetablering eller udvidelse af eksisterende markvandinger.

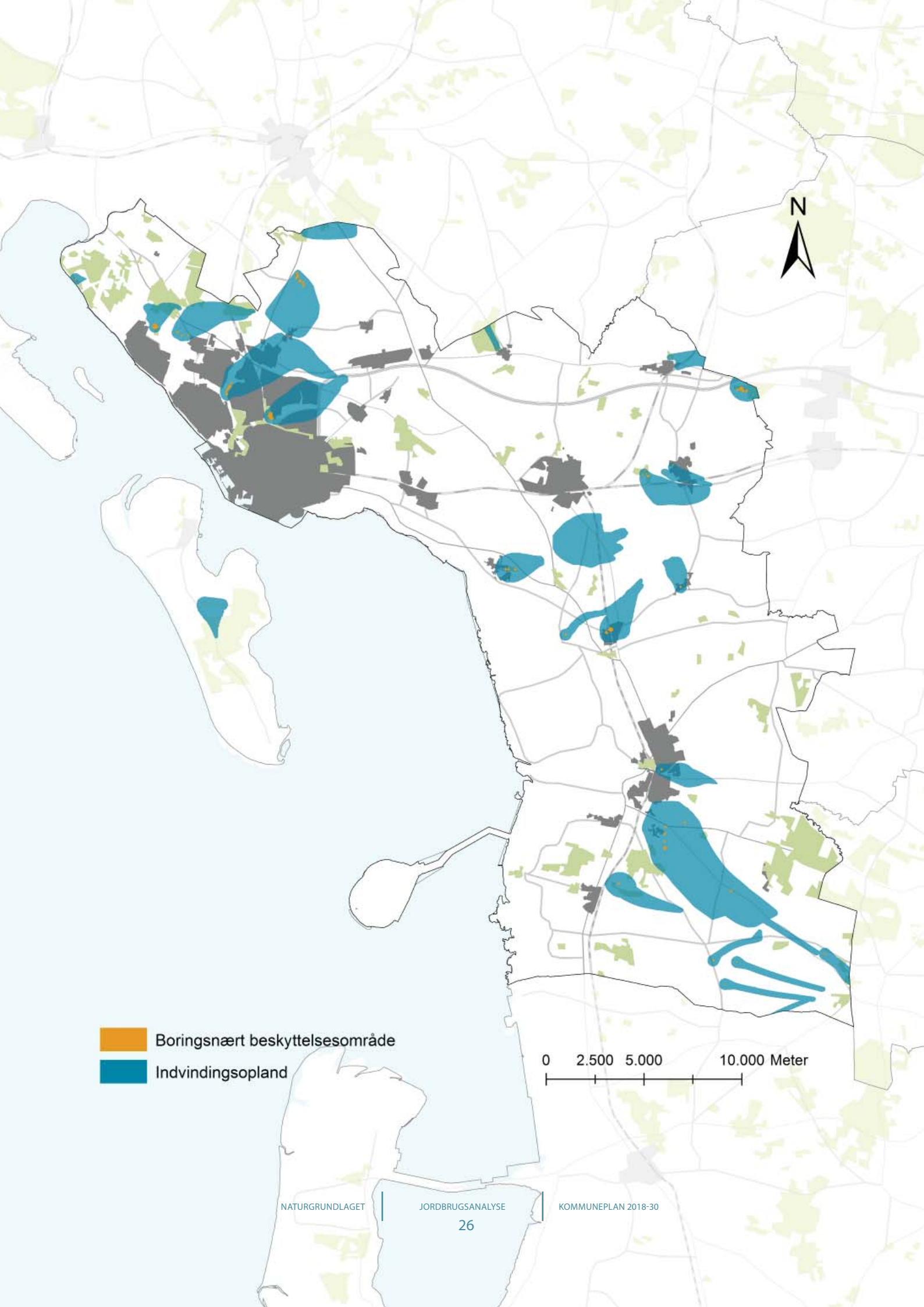
BORINGER TIL DRIKKEVAND

For at beskytte boringer til drikkevand har staten afgrænset Boringsnære Beskyttelsesområder (BNBO) omkring alle aktive vandværksboringer. Indenfor BNBO må der normalt ikke foretages tiltag der kan medføre en forøget risiko for grundvandsforurening. BNBO har normalt en udstrækning på ca. 50 m omkring boringerne.

OMRÅDER DER MED TIDEN KAN BLIVE MERE FUGTIGE ELLER OVERSVØMMEDE

VANDOMRÅDEPLAN

I Esbjerg Kommune indebærer den gældende vandområdeplan 2016 -2021, at der kommer

- Boringsnært beskyttelsesområde
- Indvindingsopland

0 2.500 5.000 10.000 Meter

til at ske flere ting i vandløbene. Der vil fortsat ske en fjernelse af de spærringer i vandløbene, herunder åbning af rørlagte strækninger, som refterer fra udpegningen i vandplan 2009-2015.

Herudover vil der indtil udgangen af 2021 i udvalgte vandløb ske udlægning af groft materiale (grus og sten), plantning af træer, enkelte genslyngninger, samt etablering af okkerbassiner.

Fjernelse af spærringer vil ikke i første omgang komme til at påvirke den måde, hvorpå man kan benytte den nærliggende landbrugsjord. Åbning af rørlagte strækninger vil dog kunne påvirke arronderingen af den omkringliggende landbrugsjord, og vil afstedkomme bræmmer langs den genåbnede strækning. Udlægning af grus og sten vil sjældent påvirke den nærliggende landbrugsjord. Etablering af okkerbassiner og genslyngninger vil potentielt inddrage landbrugsjord.

Vandområdeplanen indeholder bindende mål og tidsfrister.

NATURA 2000-PLANERNE FOR ESBJERG KOMMUNE

Natura 2000 er et europæisk netværk af beskyttede naturområder. Netværket omfatter både habitatområder, der er udlagt for at beskytte naturtyper og særlige arter, og fuglebeskyttelsesområder, der skal beskytte en række træk- og ynglefugle.

Miljø- og Fødevarerministeriet har udarbejdet Natura 2000-planer, som redegør for de indsatser, der skal gennemføres for at sikre naturindholdet i områderne. De kommunale Natura 2000-handleplaner skal sikre gennemførelsen af indsatserne.

Enkelte indsatser inden for Esbjerg Kommune handler om at genskabe de naturlige vandstandsforhold og gøre naturen mere fugtig. Der vil derfor også som følge af Natura 2000-handleplanerne udvikle sig arealer der bliver mere fugtige eller våde i fremtiden end de er i dag.

Som vandhandleplanen indeholder Natura 2000-handleplanerne bindende tidsfrister og Esbjerg Kommune er forpligtet til at sikre gennemførelsen af planerne. Projekter og plejetiltag i Natura 2000-områderne forventes dog hovedsageligt at skulle ske gennem frivillige indsatser, samt ved kommunens almindelige udøvelse af den gældende lovgivning.

BESKYTTELSE AF OVERFLADEVAND

KOMMENDE REGULERING TIL BESKYTTELSE AF OVERFLADEVAND

Der er den 23. februar 2017 vedtaget en ny husdyrlov. Med den ny lov adskilles reguleringen af anlæggene (stalde, beholdere, bygninger m.v.) fra reguleringen af husdyrgødningsanven-

◀ Kort 8. Indvindingsoplande og boringsnære beskyttelsesområder

delsen på arealerne. Loven træder i kraft den 1. august, 2017.

Den nye husdyrsregulering indebærer, at al regulering af landbrugets udbringningsarealer og de miljømæssige nødvendige vurderinger og krav i henhold til EU-direktiverne i forhold til arealerne, fremover vil blive håndteret gennem ny generel regulering i forhold til blandt andet kvælstof og fosfor.

Den fremtidige regulering i forhold til arealerne er endnu ikke udmøntet i bekendtgørelser, mm., men det er hensigten, at den ny regulering samlet sikrer, at det nuværende miljøbeskyttelsesniveau opretholdes. Det skal ske ved at indføre en særskilt fosforregulering, som gradvis skærpes, samt ved at stille generelle efterafgrødekrav og en målrettet efterafgrødeordning bl.a. for at beskytte særlige værdifulde vandområder (Natura 2000 områder). Til gengæld hæves harmonikravet for svin til det niveau, der generelt gælder i EU. Harmonikravet indebærer, at der skal være harmoni mellem den tilførte mængde kvælstof og det areal, som husdyrgødningen spredes på som gødning for planterne. Da der kommer en forskellig mængde gødning fra eksempelvis en mink, en gris eller en ko er der lavet en omregningsfaktor - en dyreenhed - for at få et fælles udtryk for miljøpåvirkningen. Med indførelsen af den nye husdyrlov udgår begrebet dyreenheder. Harmonireglerne vil derfor efter den 1. august ikke længere blive opgjort i dyreenheder per hektar, men som kg N i organisk gødning per hektar.

NUGÆLDENDE REGULERING – NITRAT

Nitratpåvirkningen af overfladevand er siden 2007 blevet reguleret gennem det såkaldte nitratkort. Nitratkortet, som kan ses på Danmarks Miljøportal, er dannet på baggrund af undergrundens evne til at reducere nitrat, samt følsomheden af de vandområder, der afvandes til. Dette giver en opdeling i 4 arealklasser: Uden for nitratklasse, samt nitratklasse 1, 2 og 3. Er en mark ikke beliggende i nitratklasse, er det de generelle harmonikrav der gælder.

I oplandene til de mest sårbare Natura 2000-områder er der i husdyrlovgivningen fastsat et beskyttelsesniveau om maksimalt husdyrtryk i forhold til de generelle harmoniregler. Beskyttelsesniveauet afhænger desuden af reduktionspotentialet, der er et udtryk for forskellen mellem den mængde nitrat, der kommer fra rodzonen og den mængde nitrat, der ender i vandområdet. Hvis reduktionspotentialet f.eks. er 85 pct. betyder det, at 60 kg N/ha fra rodzonen resulterer i en udvaskning af 9 kg N/ha til vandområdet. For udbringningsarealer, der ikke afvander til Natura 2000 områder, er der ikke fastlagt krav udover de generelle harmoniregler.

Ud fra kombinationen af oplandenes sårbarhed og reduktionspotentialet er der fastlagt tre nitratklasser, der som udgangs-

punkt fastsætter et lavere husdyrtryk per hektar end de generelle harmoniregler giver mulighed for. Formålet med nitratklasserne er at reducere nitratudvaskningen. Tabel 1 viser kravene til skærpelse af de generelle regler vedrørende den maksimale mængde husdyrgødning som må udbringes per hektar i oplande til sårbare Natura 2000 områder.

Hvis beskyttelsesniveauet for nitratudvaskning til overfladevand ikke kan overholdes kan en række virkemidler anvendes som alternativ til de skærpede harmonikrav. Ved brug af disse virkemidler vil der således kunne udbringes husdyrgødning til harmonigrænsen og stadig overholde beskyttelsesniveauet.

I Esbjerg Kommune er kun et lille areal beliggende i nitratklasser. Således er ca. 364 ha klassificeret som nitratklasse I, mens ca. 5.265 ha er klassificeret som nitratklasse II. Der findes ingen arealer, som er klassificeret som nitratklasse III. Placeringen af arealerne fremgår af kort 9. I nitratklasserne reduceres husdyrtrykket ud fra følgende skala:

- Nitratklasse I: 85 % af generelt husdyrtryk
- Nitratklasse II: 65 % af generelt husdyrtryk
- Nitratklasse III: 50 % af generelt husdyrtryk

På baggrund af arealernes hidtidige drift og nitratklasserne, beregner ansøgningssystemet husdyrgodkendelse.dk det maksimale tab af kvælstof fra arealerne. Dette regnes altid på bedriftsniveau og angives i kg N pr. ha pr. år.

Kravet om reduktion i husdyrtrykket kan helt eller delvist imødegås ved på anden måde at reducere tabet af nitrat fra jorden. Dette kan ske ved at:

- Nedsætte kvælstoftilførslen til afgrøderne
- Ændre til sædskifte med mindre udvaskning
- Anvende flere efterafgrøder

NUGÆLDENDE REGULERING – FOSFOR

I oplandene til de mest sårbare Natura 2000-områder er der i husdyrlovgivningen fastsat et beskyttelsesniveau i forhold til det maksimale fosforoverskud. Kravet til fosforoverskuddet afhænger af jordtype, dræningsforhold og fosfortal. Der stilles krav til fosforoverskud på drænede lerjorde og lavbundsarealer, herunder drænede og grøftede sandjorder, der afvander til Natura 2000 vandområder, der er overbelastet med fosfor.

Beskyttelsesniveauet omfatter kun arealer i oplande til Natura 2000-områder, der er overbelastet med fosfor. Kravet til fosforoverskuddet vil afhænge af jordtype, dræningsforhold og fosfortal. Ved indførelsen af husdyrloven opdeltes Danmark i 4 fosforklasser. De fosforklasser som findes i Esbjerg Kommune fremgår af kort 10.

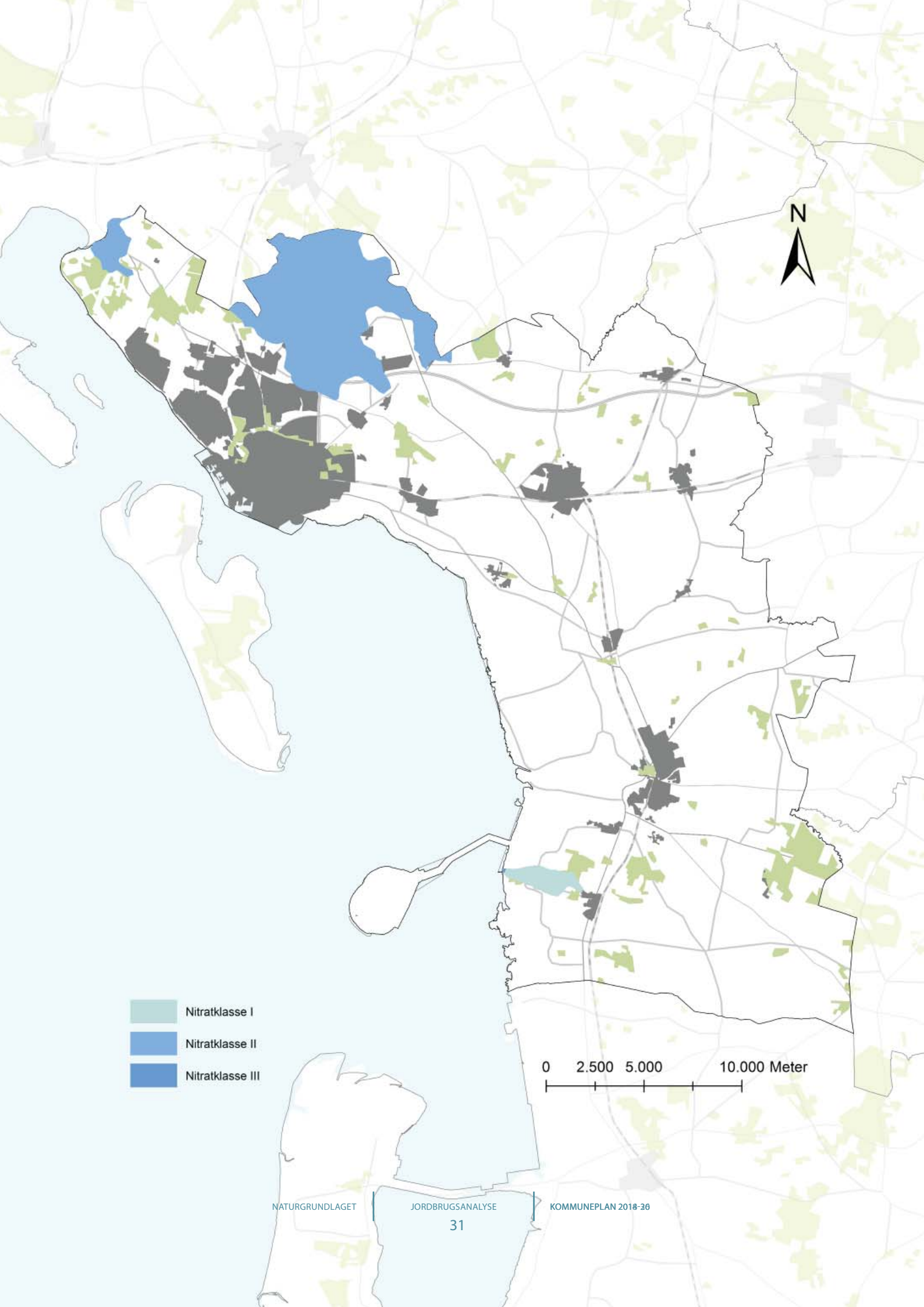
Som udgangspunkt ophobes tilført fosfor i landbrugsjorden. Selv om der tilføres mere fosfor til et areal end der fraføres med afgrøderne, vil det ikke nødvendigvis medføre tab af fosfor til recipienten. Men en fortsat nettotilførsel øger imidlertid risikoen for et øget fosfortab til vandmiljøet, da jordens evne til at tilbageholde fosfor falder som følge af akkumuleringen med fosfor. Risikoen for tab af fosfor til vandmiljøet er således bestemt af fosforpuljen i jorden. Også jordtype og dræningsforhold har betydning for, hvor meget fosfor der tabes til vandmiljøet. Det fastlagte beskyttelsesniveau for fosforoverskud er derfor fastlagt ud fra jordens fosfortal (der er en indikator for fosforpuljens størrelse), jordtype og dræningsforhold.

Reduktionspotentiale i % fra rodzonen til vandområdet	Meget kvælstof sårbare	Mindre kvælstof sårbare	Øvrige områder
0-50	50 % af de generelle regler (Nitratklasse 3)	85 % af de generelle regler.(Nitratklasse 1)	Generelle regler
51-75	65 % af de generelle regler (Nitratklasse 2)	Generelle regler	Generelle regler
76-100	Generelle regler	Generelle regler	Generelle regler

▲ Tabel 1. Krav til skærpelse af harmonireglerne.

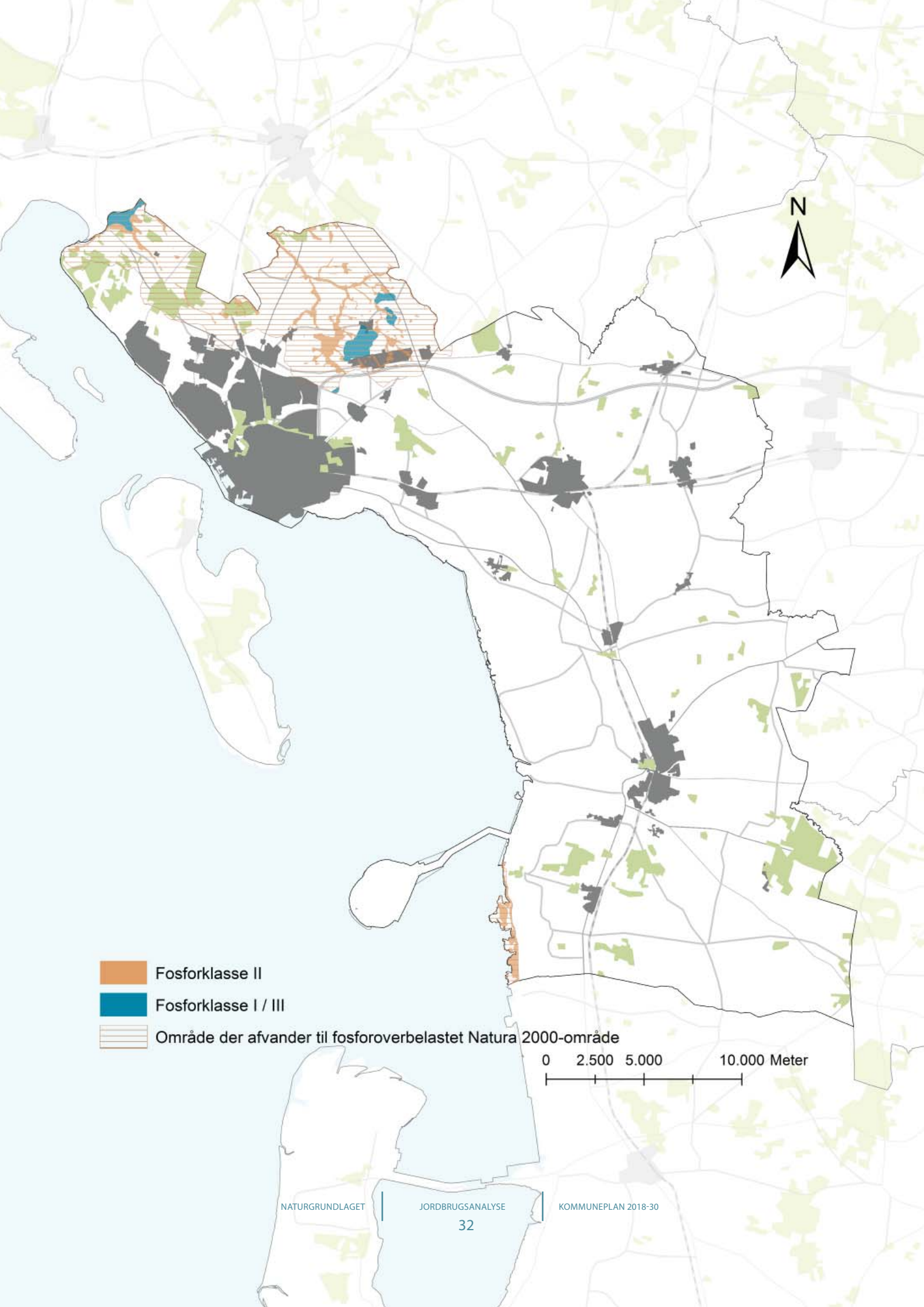

Kort 9. Nitratklassificerede områder. ►

- Nitratklasse I
- Nitratklasse II
- Nitratklasse III

0 2.500 5.000 10.000 Meter

- Fosforklasse II
- Fosforklasse I / III
- Område der afvander til fosforoverbelastet Natura 2000-område

0 2.500 5.000 10.000 Meter

◀ Kort 10. Fosforklassificerede områder.

JORDBRUGSERHVERVENE

JORDBRUGSERHVERVENE

JORDBRUGSERHVERVENE

Jordbrugserhvervene forvalter størstedelen af landarealerne i kommunen. Landbruget er i den sammenhæng den største arealforvalter foran skovbrugs- og gartnerierhvervene.

Planlægningen for landarealet i kommunen i forhold til landbruget har særligt fokus på sikring af særligt værdifulde landbrugsområder (SVL), placering af de store husdyrbrug (husdyrbrug over 500 dyreenheder (DE)) samt muligheden for placering af biogasanlæg.

LANDBRUGET I ESBJERG KOMMUNE

I Esbjerg Kommune er der ca. 51.500 ha landbrugsjord, der modtager hektarstøtte efter hektarstøttebekendtgørelsen. Esbjerg Kommune dækker et areal svarende til 75.715 ha og dermed er ca. 68 % af Esbjerg kommunes areal landbrugsjord. De resterende 32 % omfatter bl.a. byer, veje, sommerhusområder, skove vandløb, søer, naturområder.

Hovedparten af jordbrugsområderne anvendes til landbrugsformål til planteavl med etårige afgrøder, samt husdyrproduktion.

I Esbjerg Kommune er der 565 husdyrbrug med erhvervsmæssigt dyrehold indenfor henholdsvis kvægbrug, svinebrug, pelsdyrfarme, fjerkræ og fårehold. Et erhvervsmæssigt dyrehold er defineret ved at udgøre mindst 3 dyreenheder. Desuden findes i Esbjerg Kommune 269 ejendomme med hobby dyrehold mellem 0,02 og 3 DE, hvor der holdes f.eks. høns, gæs, får, geder, strudse, hjorte, heste, mm.

Af tabel 2 fremgår fordelingen af ejendommene med erhvervsmæssigt dyrehold, både i forhold til størrelse og husdyrtype.

Esbjerg Kommune er karakteriseret ved at have mange kvægbrug. Således er 64% af de erhvervsmæssige dyrehold specialiseret indenfor kvægbrug. Opgjort på antallet af dyreenheder udgør kvæg over 70%.

Omkring 13% af kommunens bedrifter er specialiseret med svin, mens knap 15% er specialiseret med pelsdyr, dvs. mink. Derudover findes nogle få store ejendomme med fjerkræ, samt et antal mindre ejendomme med får. Desuden findes en enkelt ejendom med et hjortehold under 10 DE. Denne er inkluderet under kategorien Får i tabel 2 og 3.

STRUKTURUDVIKLINGEN I LANDBRUGET I ESBJERG KOMMUNE

Den igangværende strukturudvikling i landbruget medfører en gradvis reduktion i antallet af landbrug, samtidig med at der er en klar tendens til at landbrugene bliver større i både areal og antal husdyr. For Esbjerg Kommunes vedkommendes illustreres denne udvikling tydeligt af udviklingen i størrelsen og antallet af ejendomme med erhvervsmæssigt dyrehold i kommunen fra 2006 til 2016, som er opgjort i tabel 2 og 3.

Årstal: 2016	Kvæg	Svin	Pelsdyr	Fjerkræ	Får	I alt
Antal ejendomme	360	75	82	12	36	565
Antal DE	54.897	12.768	7.117	2.510	624	77.924
Gennemsnit DE	153	170	87	209	18	-
De 4 største i DE og %	4781 8,7%	2136 16,7%	1259 17,7%	1396 55,6%	329 52,7%	- -
Største ejd. i DE	1285	780	552	620	171	-
>500	29	2	1	1	0	33
250-500	55	12	1	2	0	80
75-250	68	41	42	8	1	160
15-75	98	19	35	1	8	161
3-15	110	1	3	2	21	137

▲ Tabel 2. Antal husdyrbrug med mere end 3 dyreenheder i Esbjerg Kommune i 2016. I kategorien "Får" indgår et mindre hjortehold under 10 DE.

Årstal: 2006	Kvæg	Svin	Pelsdyr	Fjerkræ	Får	I alt
Antal ejendomme	466	135	88	27	36	729
Antal DE	41.082	18.061	2.676	1.792	570	64.189
Gennemsnit DE	88	134	30	138	22	-
De 4 største i DE og %	2362 5,7%	2989 16,5%	336 12,6%	850 47,4%	343 69%	- -
Største ejd. i DE	886	835	95,5	272	171	-
>500	2	5	0	0	0	7
250-500	40	12	0	2	0	54
75-250	134	56	4	6	2	202
15-75	134	39	62	8	4	247
3-15	156	23	22	1	27	229

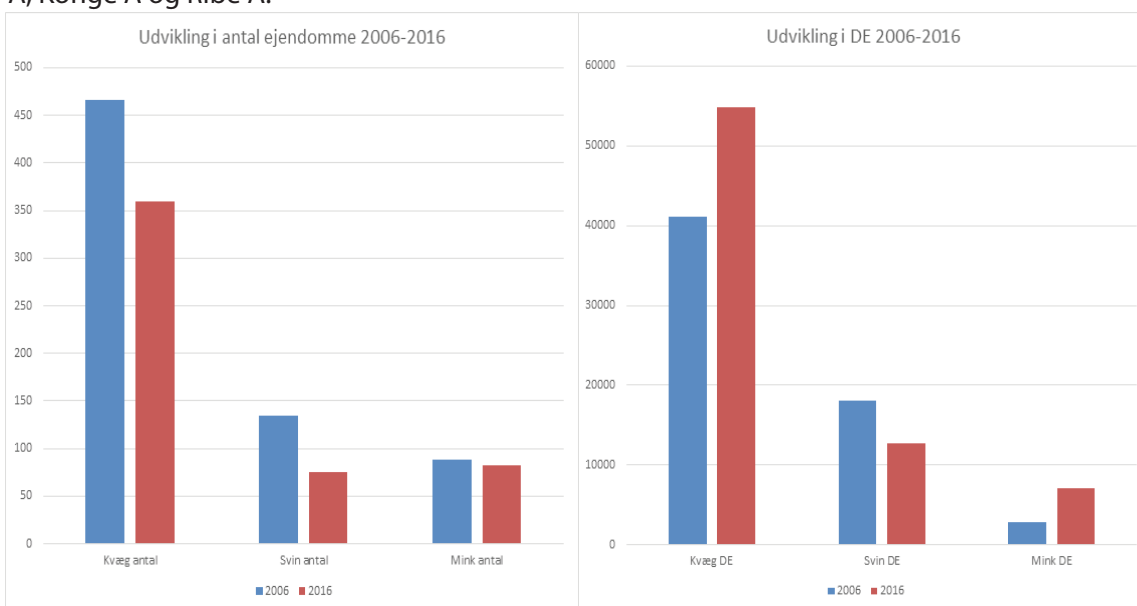
▲ Tabel 3. Antal husdyrbrug med mere end 3 dyreenheder i Esbjerg Kommune i 2006. I kategorien "får" indgår et hjortehold mindre end 10 DE.

Der er særligt tre forhold, som træder frem af opgørelsen, nemlig:

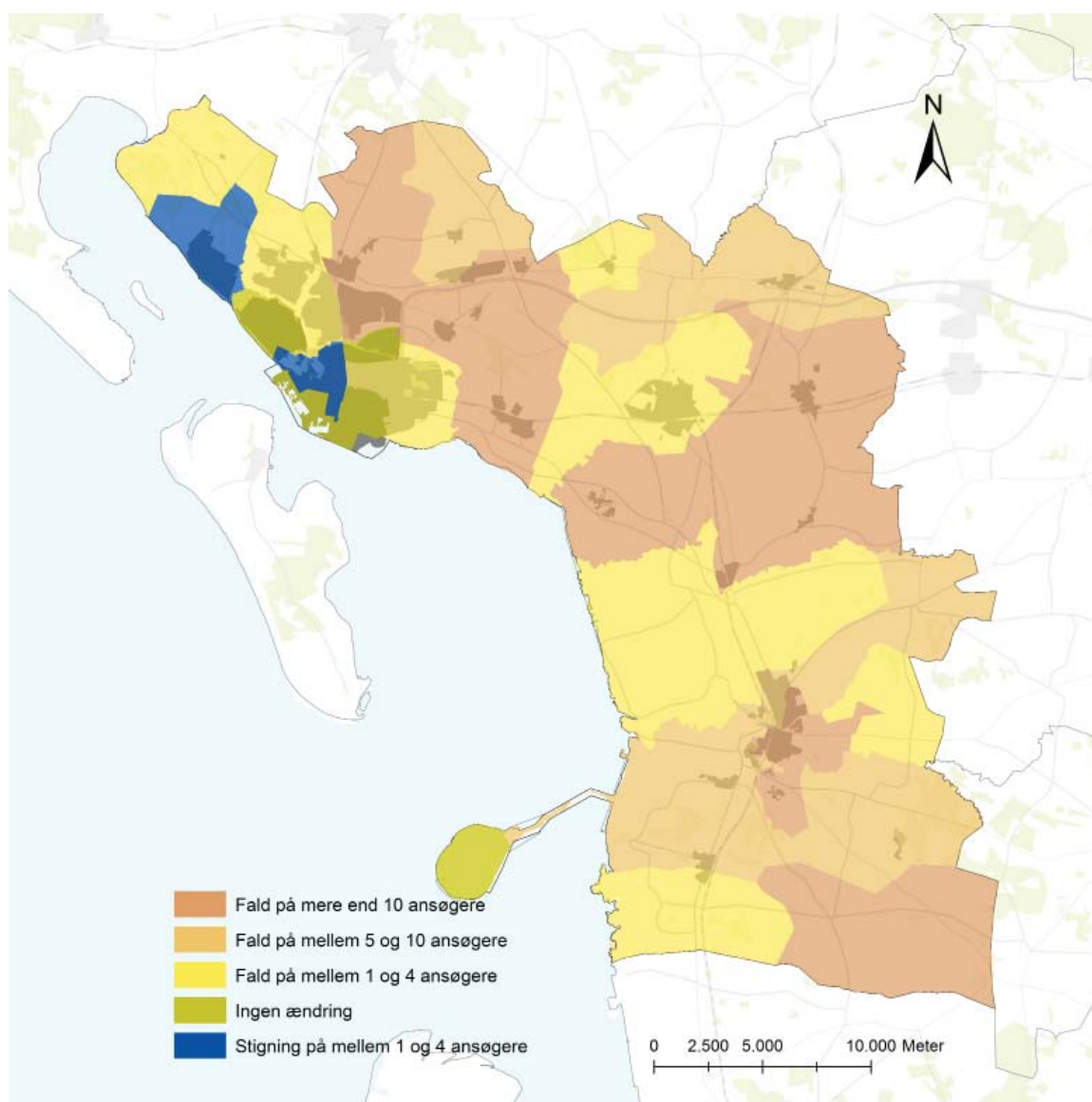
- **Et fald i antal ejendomme:** Der er sket markant fald på knap 23 % i antallet af ejendomme med erhvervsmæssigt dyrehold siden 2006. Antallet af svineejendomme er faldet med knap 45 % mens antallet kvægejendomme er faldet med 23%. Antallet af ejendomme med pelsdyr, fjerkræ og får er nærmest uændret.
- **En stigning i antal dyreenheder:** På trods af faldet i antallet af ejendomme er antallet af dyreenheder steget med 21 %. Denne stigning dækker dog over store indbyrdes forskelle: Mens der er sket et fald i antal dyreenheder i svin på 29 %, er kvæg steget med 34 % og pelsdyr med ikke mindre end 166 %.
- **Flere store ejendomme:** Gennemsnitsstørrelsen for kvægejendomme er næsten fordoblet, mens den for pelsdyrs vedkommende er næsten tredoblet. Desuden er der blevet markant flere store ejendomme over 500 DE. Hvor der i 2006 blot fandtes 7 ejendomme med flere end 500 DE var dette i 2016 mere end firedoblet til 33 ejendomme større end 500 DE – langt hovedparten af disse er kvægejendomme. Hvor de fire største kvægejendomme i 2006 tilsammen rådede over knap 2.400 DE er dette i 2016 fordoblet til knap 4.800 DE. For minks vedkommende er der tale om næsten en firedobling.

På figur 1 nedenfor ses en grafisk illustration af strukturudviklingen i landbruget fra 2006 til 2016 i Esbjerg Kommune.

Kort 11 giver en geografisk indikation af strukturudviklingen i Esbjerg Kommune. Af kortet fremgår det, i hvilke områder af kommunen strukturudviklingen særligt har været fremherskende i forhold til antallet af ansøgere og, hvor mange hektar der gennemsnitligt bliver anmeldt pr. ansøger. Det ses, at faldet i antal ansøgere har været særlig markant i et bånd omkring Esbjerg, samt på de højere beliggende landbrugsområder mellem ådalene ved Sneum Å, Konge Å og Ribe Å.

▲ Figur 1. Udviklingen i antallet af dyreenheder og antal ejendomme med erhvervsmæssigt dyrehold i Esbjerg Kommune i perioden 2006-2016.

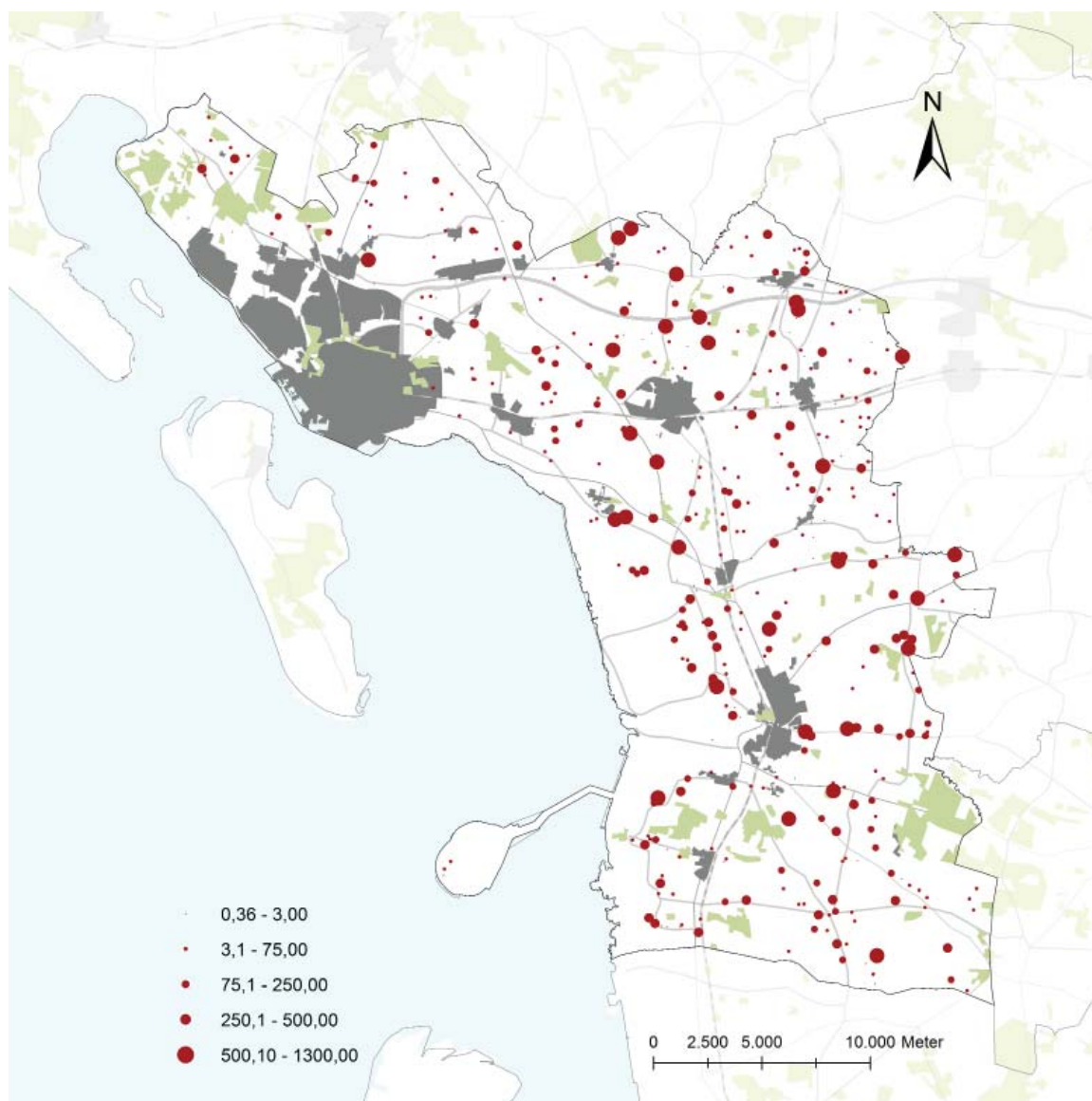
▲ Kort 11. Udviklingen i antallet af ansøgere, som har søgt om grundbetaling og/eller anmeldt marker i perioden 2010- 2016 opgjort pr. sogn.

PLACERING AF HUSDYRPRODUKTIONERNE

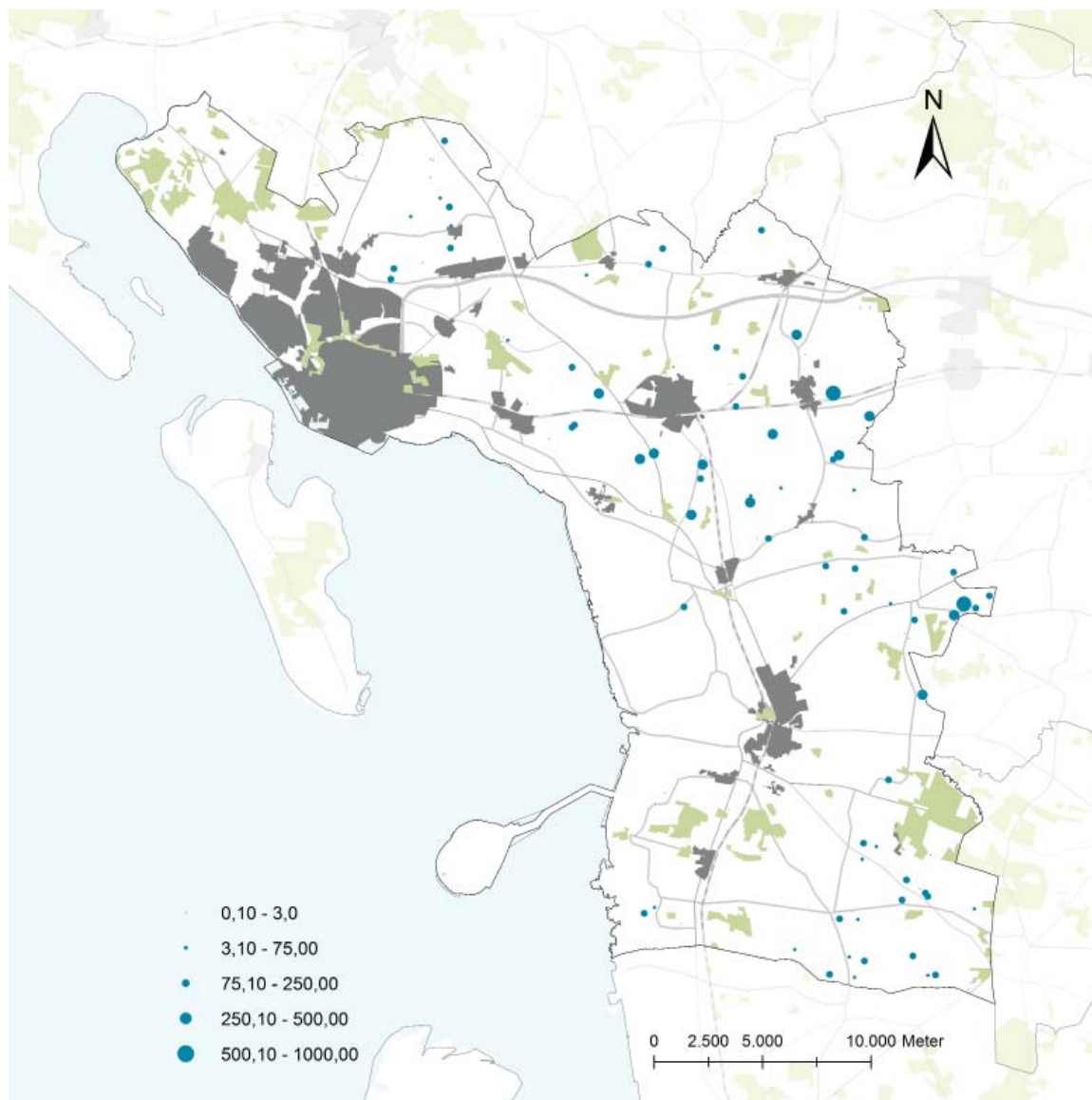
Husdyrproduktionen er spredt jævnt over hele Esbjerg Kommune. Dog er der historisk base-rede forskelle på, hvor nogle dyretyper er koncentrerede, blandt andet er minkproduktionen koncentreret i den nordlige ende af kommunen, da fiskeindustrien tidligere var baseret her og dermed var der let adgang til foder i form af restprodukter fra fiskeindustrien.

Tilsvarende ses kvægproduktionen at være mindre dominerende i den nordlige del af kommunen, men er ellers spredt jævnt (se kort 12). Kvægproduktion skiller sig ud fra de andre husdyrtyper ved at være den markant mest jordafhængige produktionsform, hvor især økologiske producenter er afhængige af en god arrondering af græsningsarealer i sommerhalvåret.

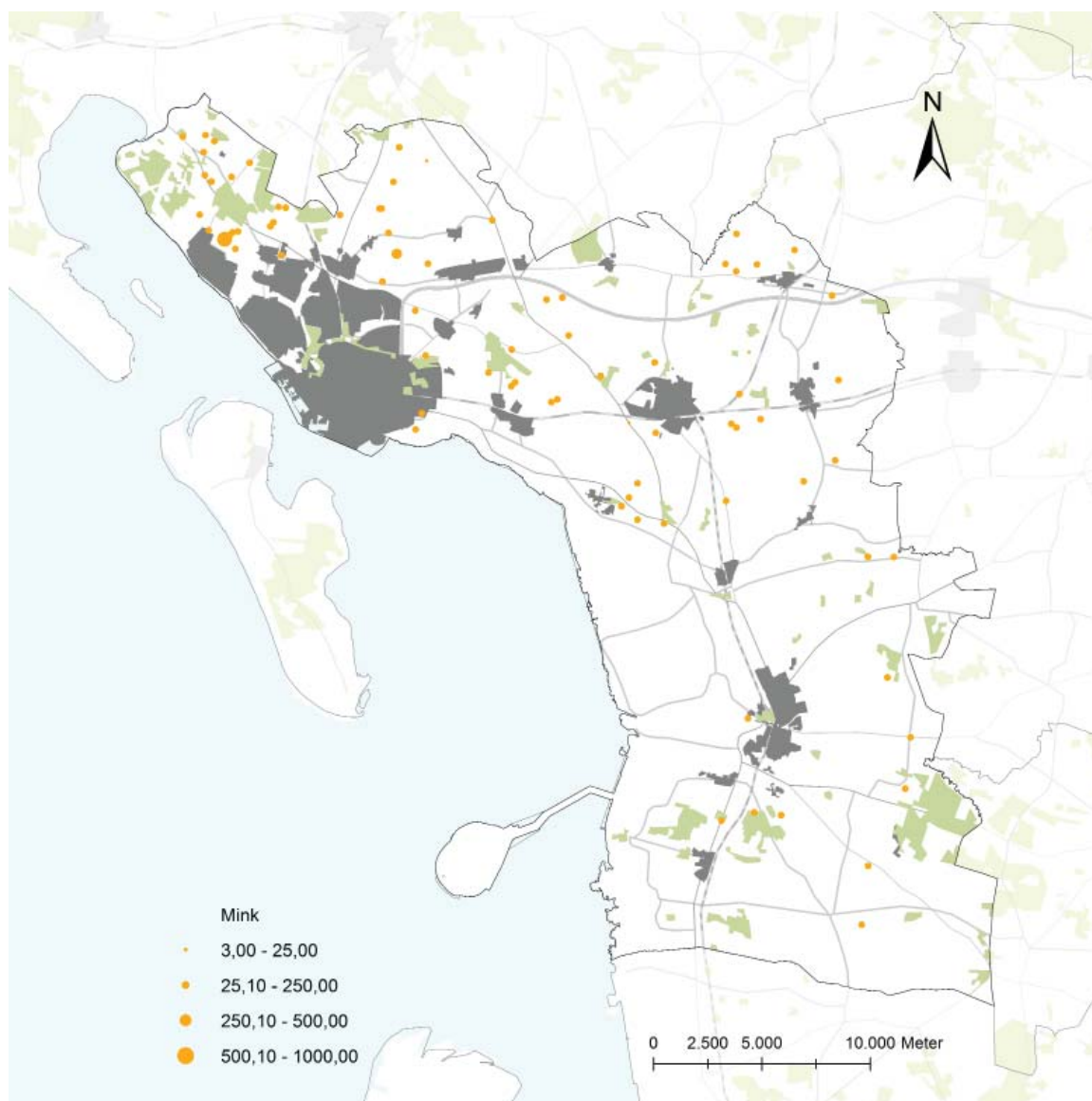
▲ Kort 12. Kvægbesætningernes placering og størrelse.

Som det ses af kort 13 er svineproducenterne altovervejende koncentreret i det tidligere Bramming Kommune, mens der kun er et mindre antal ejendomme i den nordlige og sydlige del af kommunen. I antal udgør svineproducenterne omkring 13% af det samlede antal ejendomme med erhvervsmæssigt dyrehold i Esbjerg Kommune, mens de producerer godt 16% af husdyrgødningen målt i dyreenheder.

▲ Kort 13. Svinebesætningernes placering og størrelse.

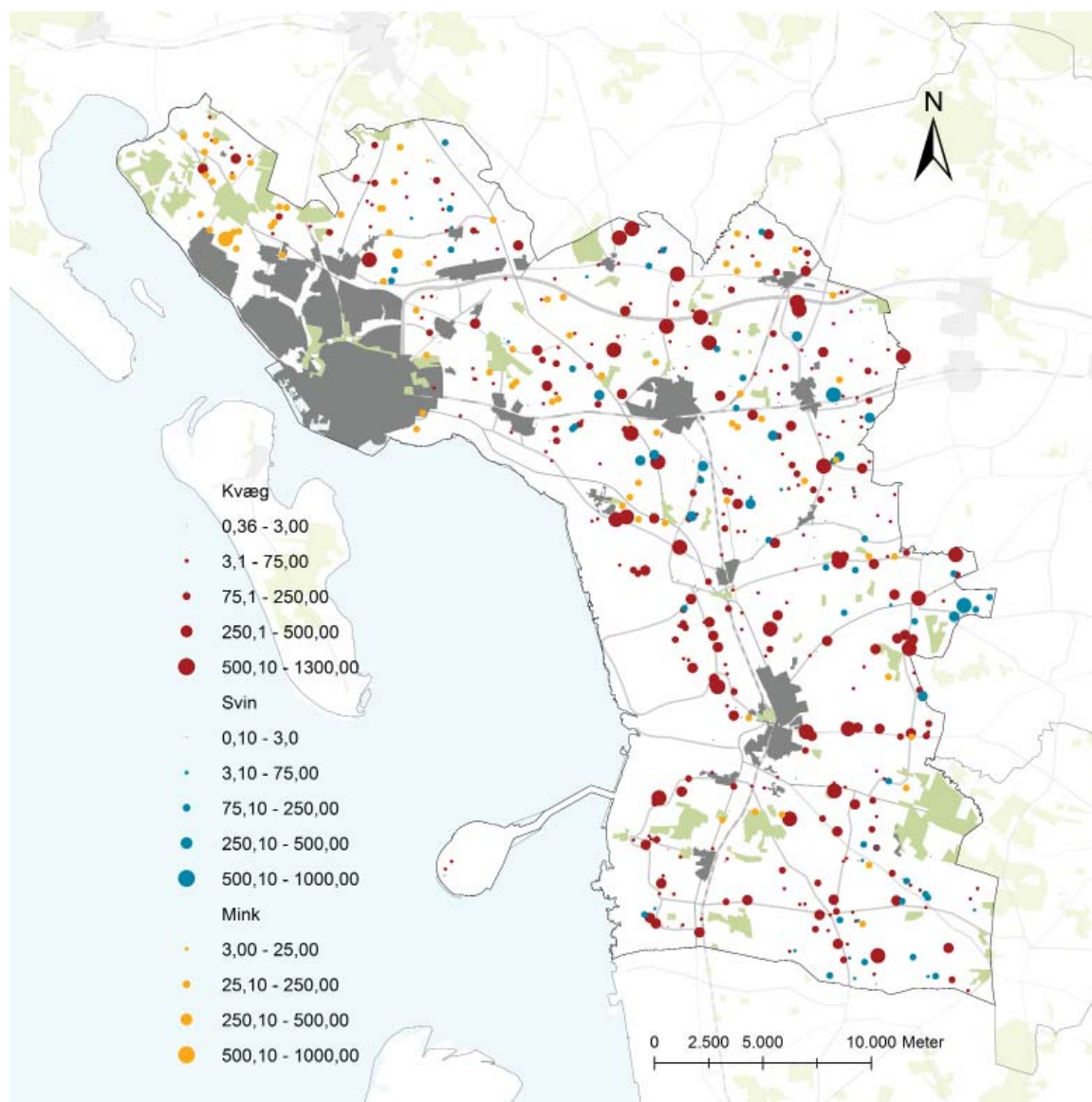
Minkproduktionen har som nævnt traditionelt holdt til i den nordlige del af kommunen, hvilket tydeligt ses af kort 14. Mens antallet af minkproduktioner ikke har ændret sig nævneværdigt de seneste 10 år, så er de enkelte produktioner, blevet markant større. Der er således i 2016 flere produktioner i størrelsen 75-250 DE end i størrelsen 15-75 DE. Mens der i 2006 kun var 4 minkejendomme med mere end 75 DE var dette i 2016 øget til 44 ejendomme.

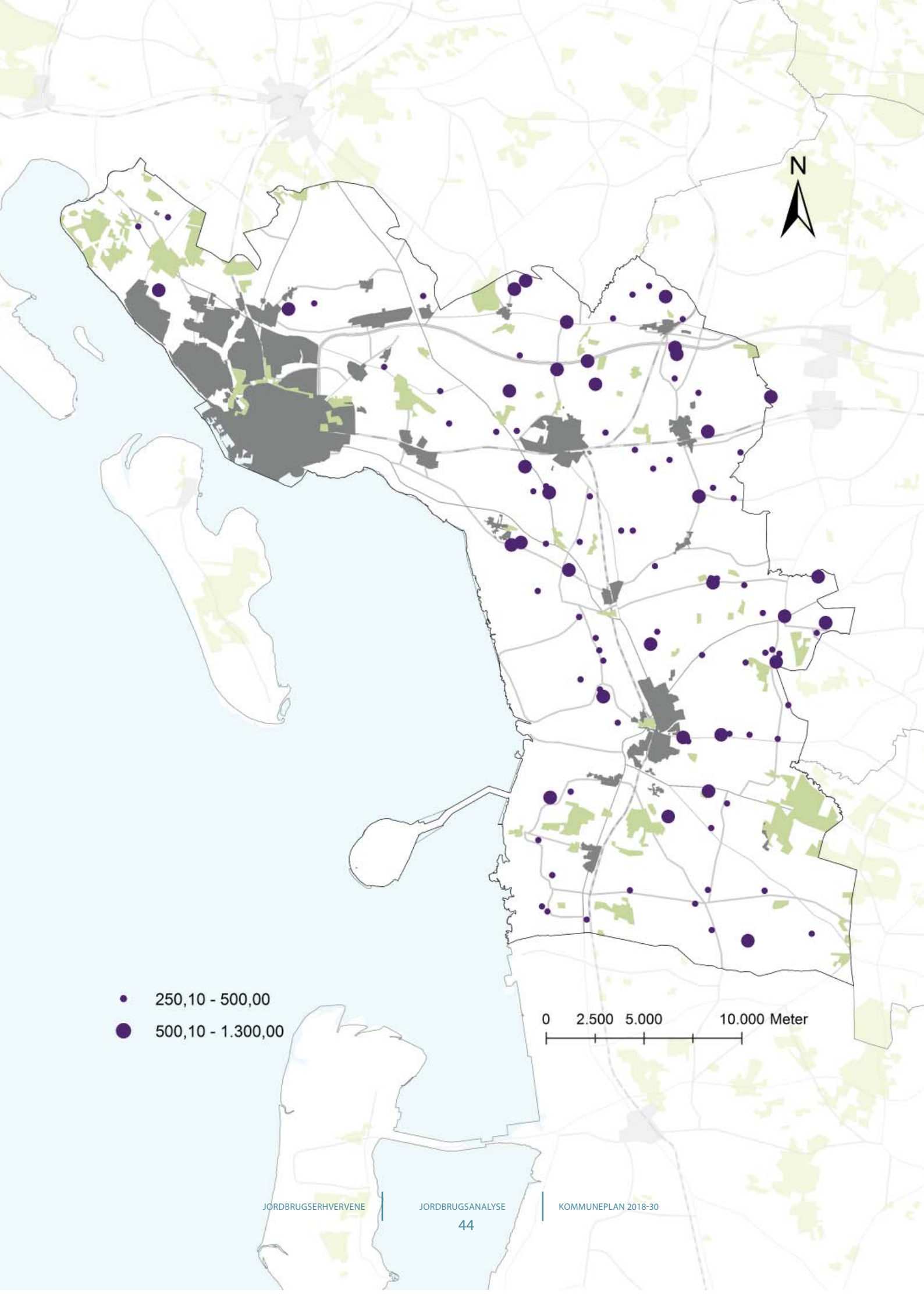
- ▲ Kort 14. Minkbesætningernes størrelse og placering. Kategorierne er anderledes end for kvæg og svin, da godkendelsespligt for en minkfarm allerede indtræder ved 25 dyreenheder.

Med hensyn til fjerkræ er det ganske få producenter, der står for hovedparten af produktionen, mens der i relation til får kun er en enkelt produktion med mere end 75 dyreenheder. Der er kun få hobbydyrhold med fjerkræ, mens hovedparten af fåreholdene er mere eller mindre udpræget hobbyhold. Fordelingen af husdyrbrug med fjerkræ og får fremgår af tabel 2 og 3.

Placeringen og størrelsen af samtlige husdyrbrug med et erhvervsmæssigt dyrehold indenfor dyrekategorierne kvæg, svin og pelsdyr er vist på kort 15. På kort 16 er de 110 største husdyrbrug indenfor disse dyretyper vist. Det ses, at der en stor andel af de større husdyrbrug som er samlet på Holsted Bakkeø i området omkring Bramming, Grimstrup, Vejrup, Gørding.

▲ Kort 15. Placering og størrelse af samtlige landbrugsejendomme med erhvervsmæssigt dyrehold indenfor kvæg, svin og mink.

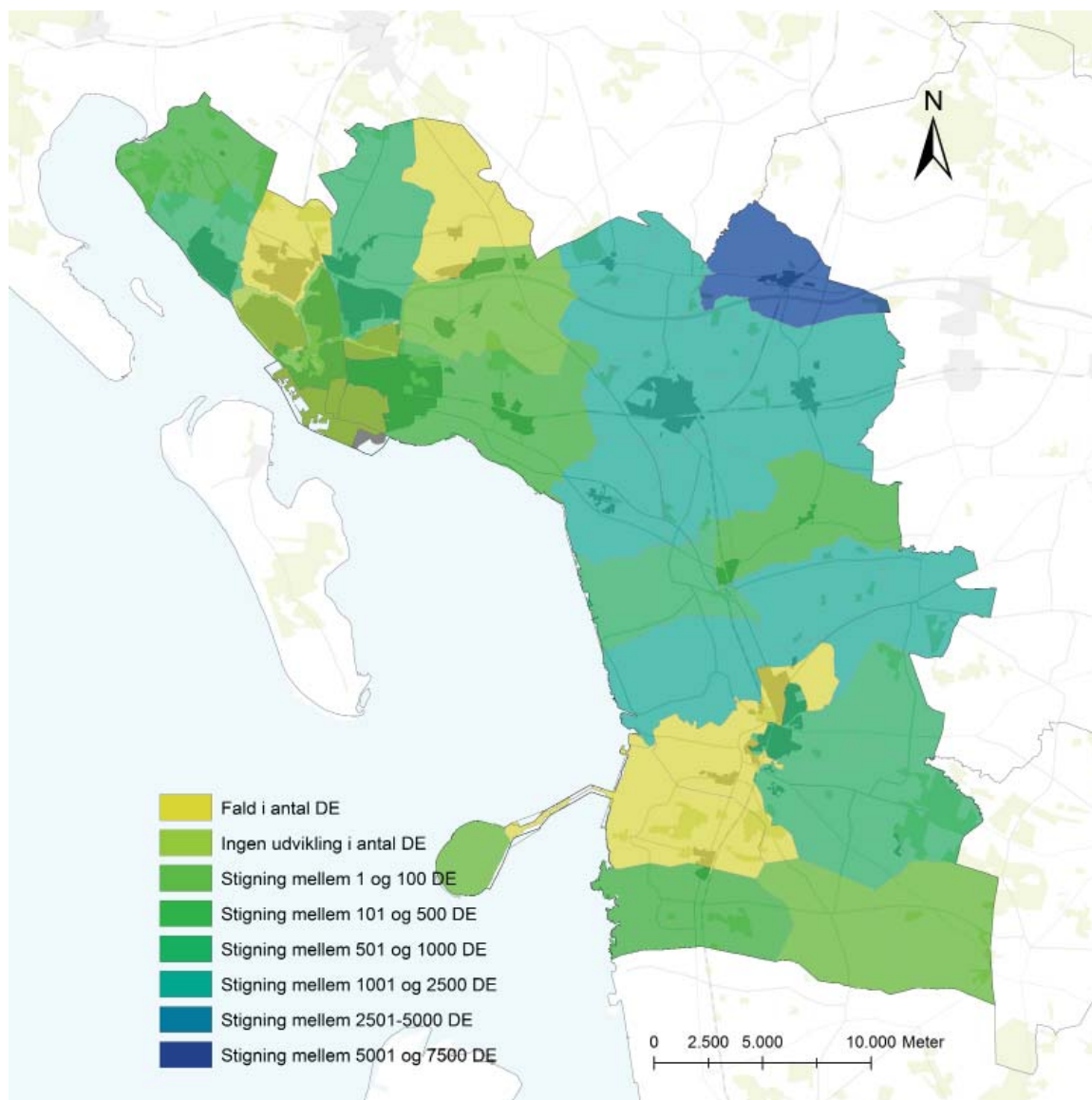

- 250,10 - 500,00
- 500,10 - 1.300,00

0 2.500 5.000 10.000 Meter

HUSDYRTRYKKET

Husdyrtrykket er et udtryk for, hvor mange dyreenheder (DE), der udbringes per hektar. En dyreenhed er lig med 100 kg kvælstof fra gylletank eller mødding. Antallet af dyreenheder i Esbjerg Kommune er steget fra godt 64.000 i 2006 til knap 78.000 i 2016. På kort 17 ses i hvilke områder (sogne) af kommunen, denne stigning særligt har fundet sted.

- ▲ Kort 17. Udviklingen i dyreenheder (DE) i årene 2000 til 2016 summeret på hvert enkelt sogn.

Hvis det stigende antal dyreenheder opgøres i forhold til de tre kystvandoplande til hhv. Grådyb, Knude Dyb og Juvre Dyb, så er der i samme periode sket en stigning i antallet af udbragte dyreenheder i de tre kystvandoplande med 12,9% til Grådyb, 1,5% til Knude Dyb, og 2,0% til Juvre Dyb.

- ♦ Kort 16. Placering af de største husdyrbrug (>250 DE).

Ifølge Miljøstyrelsen kan en kommune, uanset en eventuel stigning i husdyrholdet, alligevel godkende ansøgninger om husdyrudvidelser, hvis nitratudvaskningen fra det pågældende husdyrbrug er reduceret så meget, at den ikke overstiger en nitratudvaskning, der svarer til planteavlsbrug.

Begrebet dyreenheder og dyretrykskortet i dets nuværende form - der viser det udbragte antal dyreenheder per hektar - forsvinder i forbindelse med indførelsen af den ny husdyrregulering og vil blive afløst af generelle regler fra 1. august 2017. Fremover vil der ikke skulle gives godkendelse til et konkret antal dyr – og dermed et antal dyreenheder - men til selve produktionsanlægget. Husdyrbruget skal i den forbindelse primært leve op til krav i forhold til ammoniakfordampning og lugtemission fra anlægget, mens miljøreguleringen af udbringningsarealerne omfattes af generelle regler.

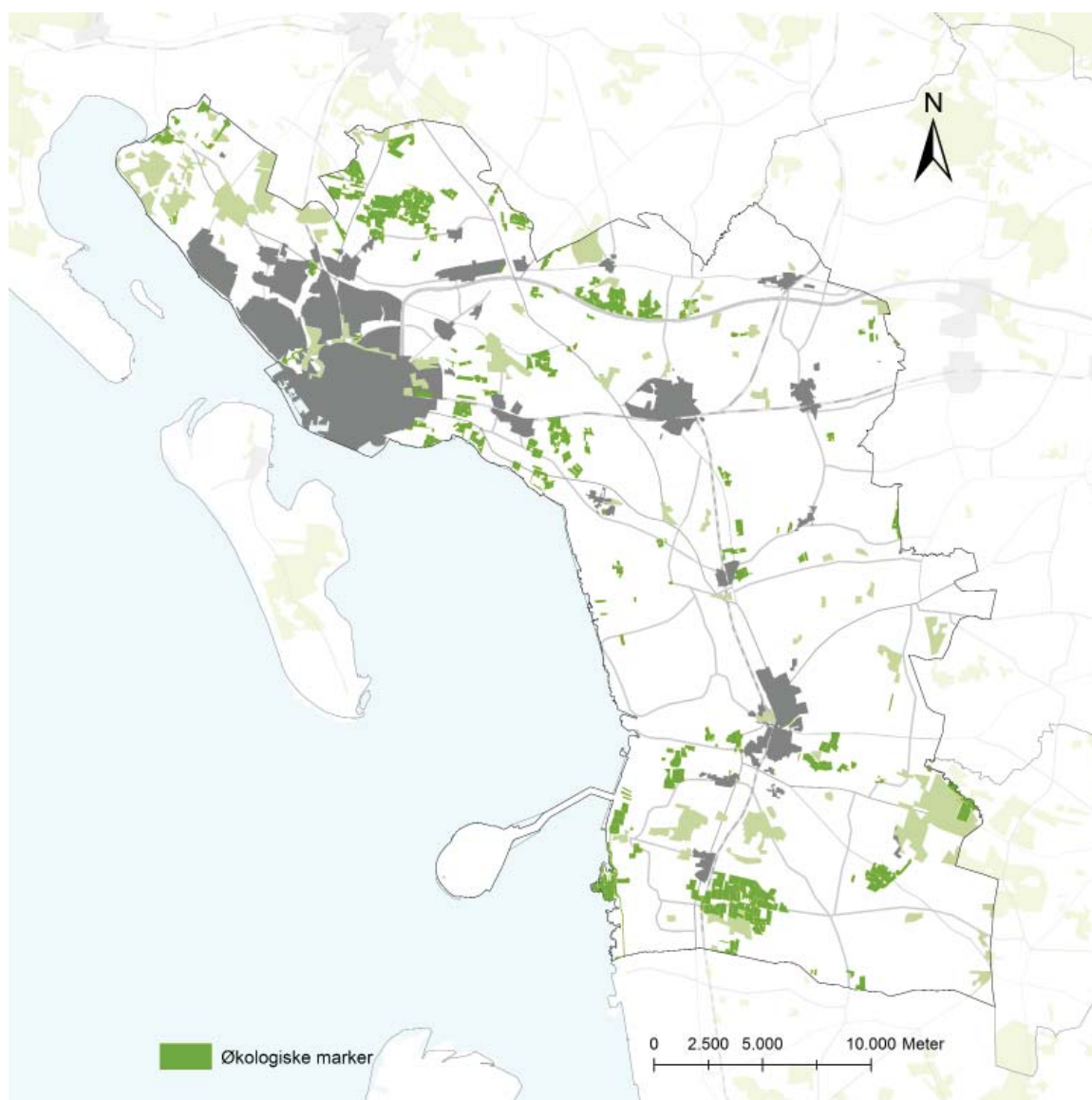
ØKOLOGI

Den økologiske husdyrproduktion i Esbjerg Kommune foregik i 2015 på 19 ejendomme med erhvervsmæssigt dyrehold. Samtlige ejendomme er kvægejendomme, heraf er 9 ejendomme med mælkebesætninger mens 10 har kødkvæg.

Derudover findes der 2 mindre hobbydyrehold med hhv. en økologisk svinebesætning og en økologisk fårebesætning, samt 10 frilandshold af svin og høns.

Samlet udgør den økologiske produktion 1.707 dyreenheder, hvilket svarer til godt 2% af det samlede antal dyreenheder i Esbjerg Kommune i 2016.

Det økologisk drevne areal i Esbjerg Kommune udgjorde i 2015 i alt 3.384 hektar. Det svarer til 6,6% af det samlede landbrugsareal, som modtager hektarstøtte.

▲ Kort 18. Økologisk drevne arealer i Esbjerg kommune.

AFGRØDER OG PLANTEAVL

PLANTEAVL

Der er en jævn fordeling af planteavlere ud over Esbjerg Kommune, både med hensyn til størrelse og den tilhørende husdyrproduktion. Af det Centrale Virksomhedsregister (CVR) fremgår det, at der på en del adresser registret med planteavl på samme adresse også er registret en produktion af husdyr. Det er derfor rimeligt at antage, at der kun er ganske få landbrug med ren planteavl.

ALMINDELIGE AFGRØDER

De almindelige afgrøder udgøres af grovfoder, vårbyg og vintersæd. Grovfoder er foderafgrøder, der anvendes mere eller mindre uforarbejdede til kreaturfoder. Grovfoder udgøres af afgrødekategorierne græs og majs, samt områder med permanent græs, kløvergræs og høslet. Vintersæd udgøres af hvede, byg, rug og havre. Afgrødekategorierne, samt deres udbredelse, fremgår af tabel 4. Kun en mindre del af planteproduktionen bruges til fødevareproduktion. På kort 19 ses hvor de enkelte afgrødetyper dyrkes.

Lidt mere end halvdelen (ca. 54%) af det dyrkede areal i Esbjerg Kommune anvendes til grovfoderproduktion, primært majs og græs og andet grøntfoder. Marker der afgræsses er ofte en blanding af permanente græsmarker og natur, der afgræsses. Dette registreres også som grovfoder. På kort 19 er disse arealer markeret som "Ikke omdrift" og det ses, at disse særligt findes i ådalene og i marsken.

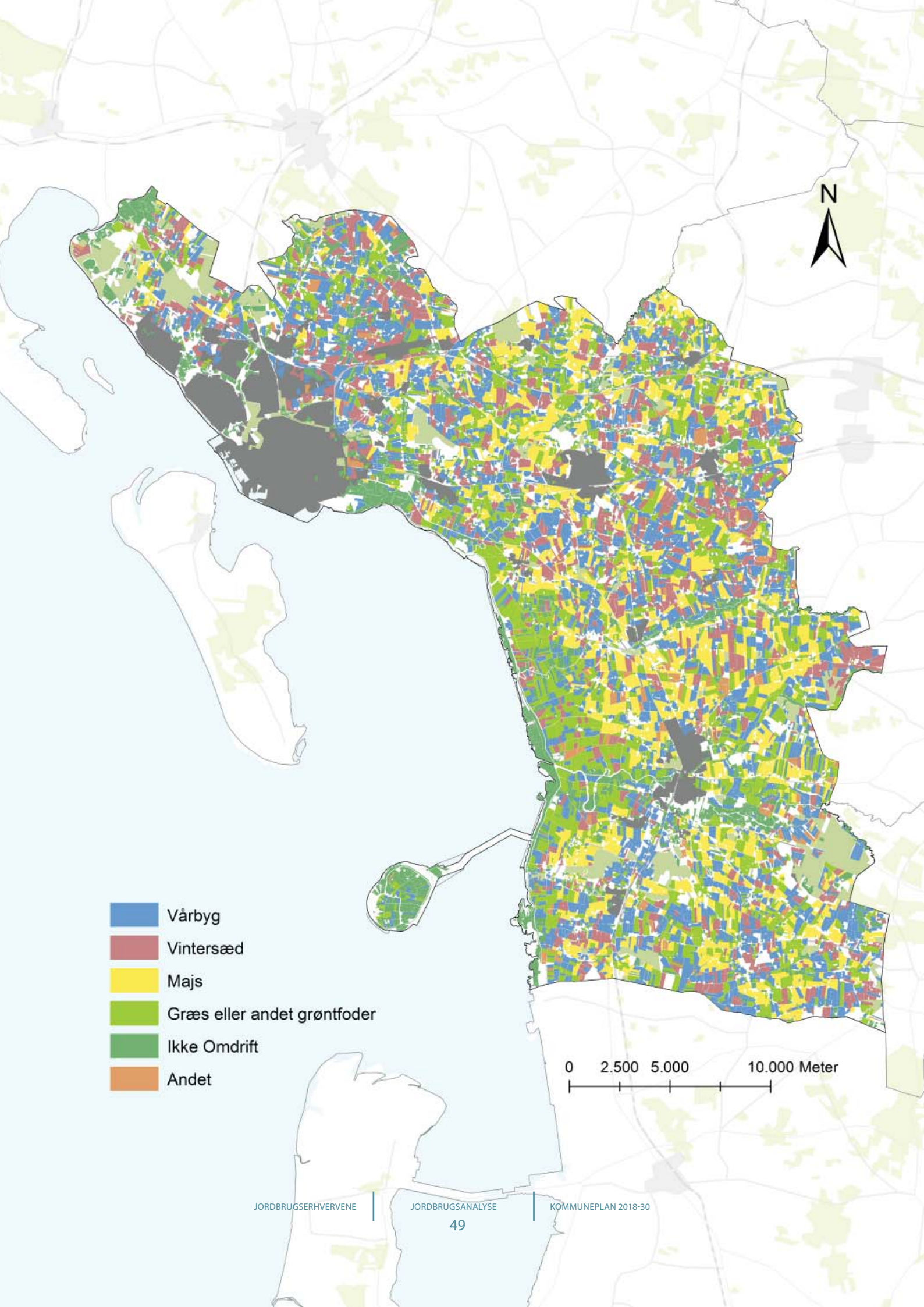
Der er tradition for, at grovfoder produceres lokalt hos den enkelte kvægproducent, da grovfoder typisk lagres ved ensilering, hvor flytning til nyt lager ikke er mulig, da grovfoder fylder relativt meget og transport derfor er omkostningstungt.

De arealer som opdyrkes ligger stort set sammenfaldende med placeringen af husdyrhold. Omkring kvægfarmene ses en stor andel af majs og græs og andet grøntfoder, mens der omkring svinefarmene dyrkes vårbyg og vintersæd. Der er flere store fjerkræ producenter placeret omkring Bramming, Gørding og Vejrup og det forklarer den relativt store andel af vårbyg og vintersæd her.

Afgrøde kategori	Antal hektar	Procent
Vårbyg	13.346	26,4
Græs eller andet grøntfoder	10.606	21,0
Majs	9.488	18,8
Vintersæd	8.732	17,3
Permanent græs, kløvergræs, høslet - ikke omdrift	7.141	14,1
Andet	1.189	2,4

- ▲ Tabel 4. Fordeling af afgrødekategorier i Esbjerg Kommune. Afgrødekategorierne er for norges vedkommende aggregerede: Vårbyg inkluderer således en mindre andel af anden vårsæd (havre, hvede og rug); vintersæd omfatter vinterhvede, vinterrug, vinterraps og vinterbyg, hvor hvede og rug tegner sig for størsteparten; mens kategorien "Andet" omfatter meget lidt udbredte afgrøder, såsom kartoffel, ærter, beder, kål, jordbær, brak, m.fl.

Kort 19. Det dyrkede areal og hovedafgrøder i 2016. ▶

- Vårbyg
- Vintersæd
- Majs
- Græs eller andet grøntfoder
- Ikke Omdrift
- Andet

0 2.500 5.000 10.000 Meter

Af kort 19 ses endvidere, at der i området omkring Esbjerg er en stor andel af vårbyg og vintersæd. Det kan skyldes, at der i dette område også er en stor andel pelsdyrfarme, som ikke dyrker afgrøder til eget brug, men til videresalg til svine- og fjerkræbedrifter.

SPECIALAFGRØDER

Specialafgrøderne er opdelt i 3 forskellige typer:

- Træ – og buskfrugter
- Frilandsgrøntsager
- Juletræsbeplantning

Den absolut mest dominerende specialafgrøde er juletræsplantninger, der spænder over småplantninger på en halv hektar og op til større plantninger på en snes hektar.

GARTNERIER

De data der har været stillet til rådighed fra www.jordbrugsanalyse.dk har været utilstrækkelige til at lokalisere gartnerierne i Esbjerg Kommune.

For at danne et overblik over gartnerierhvervet har det derfor været nødvendigt at afklare hvilke vandindvindings tilladelser, der er givet til gartnerier. Da det imidlertid ikke er alle gartnerier, som har en vandindvindingstilladelse, er det almene kendskab til gartneriernes placeringer endvidere blevet lagt til grund.

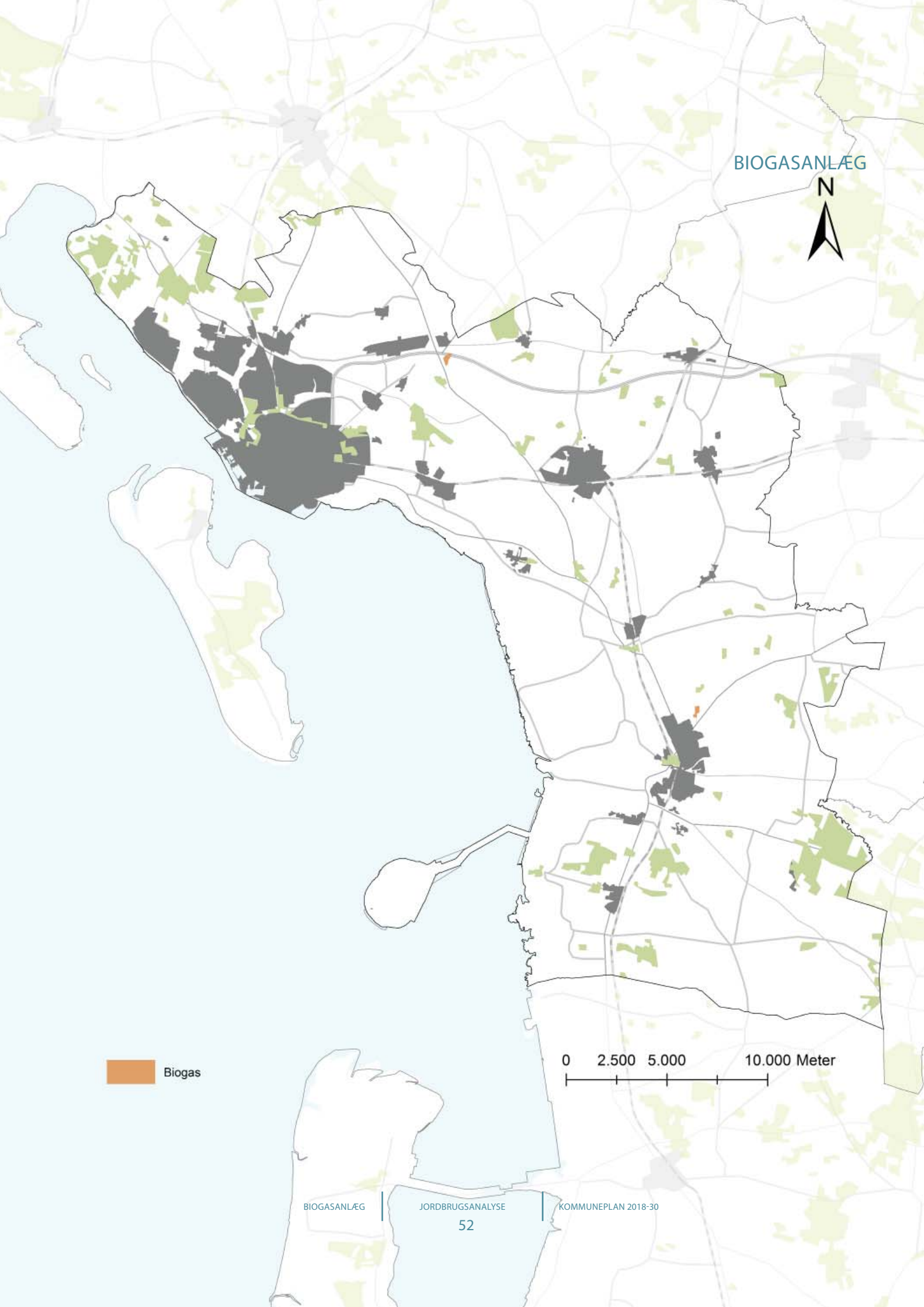
På den måde er gartnerierhvervet kortlagt i Esbjerg Kommune og det viser sig, at gartnerierne er placeret ved de tre største byer i kommunen, sådan som det fremgår af tabel 5.

Placering	Antal
Esbjerg	5
Bramming	4
Ribe	3

▲ Tabel 5. Gartneriernes placering.

BIOGASANLÆG

BIOGASANLÆG

Biogas

0 2.500 5.000 10.000 Meter

BIOGASANLÆG

JORDBRUGSANALYSE

KOMMUNEPLAN 2018-30

HVORFOR BYGGE BIOGASANLÆG?

Det er en politisk målsætning i Danmark, at landet frem mod 2050 skal være et fossilfrit samfund. Det betyder, at fossile brændstoffer skal erstattes med grøn- eller vedvarende energi. Det er særlig attraktivt at bygge biogasanlæg i Esbjerg Kommune, da vi har en af landets højeste koncentrationer af køer. Fordelen ved dette er, at der skal 5 køer til at forsyne et almindeligt parcelhus med bionaturgas i stedet for naturgas, mens der skal hele 300 svin til det samme. Det betyder at den miljøbelastning, der er ved produktion af bionaturgas fra køer er væsentlig mindre end den miljøbelastning, der vil komme fra svin.

EKSISTERENDE BIOGASANLÆG

I Esbjerg Kommune ligger der i øjeblikket et aktivt biogasanlæg, Ribe Biogas.

Ribe Biogas A/S er et biogasfællesanlæg, der blev sat i drift i 1990. Ribe Biogas løser gennem sin virksomhed en række landbrugsmæssige-, miljømæssige- og veterinære problemer med opbevaring, håndtering og fordeling af husdyrgødning i området. Samtidig bliver anvendelige organiske affaldstyper fra diverse levnedsmiddelindustrier recirkuleret. Ribe biogas har en produktionslinje til konventionelle landmænd.

Biogasanlægget behandler årligt ca. 225.000 tons biomasse, hvoraf ca. 30.000 tons er industriaffald. Der produceres ca. 8.5 mio. m³ biogas, som sælges til produktion af el og varme på eget elværk samt til produktion på Ribe Fjernvarme.

Biogasanlægget har gennemgået en større modernisering og udvidelse i perioden 2013-15 og planlægger en ny udvidelse. Dette er led i en forretningsplan, hvor sigtet er en produktionsudvidelse kombineret med en opgradering af gassen således-, at den kan sælges på naturgasnettet i Europa.

◀ Kort 20. Planlagte biogasanlæg.

BIOGASANLÆG UNDER PLANLÆGNING

Bionaturgas Korsbro er ved at blive planlagt. Der er meddelt VVM tilladelse til et anlæg med to linjer, en konventionel linje baseret på konventionel husdyrgødning, energiafgrøder og organiske biprodukter, og en økologisk linje baseret på økologisk husdyrgødning og økologiske energiafgrøder.

Formålet med at etablere to linjer er muligheden for at kunne levere økologisk afgasset gylle retur til de økologiske landmænd uden sammenblanding med den konventionelle, afgassede gylle.

Der forventes et årligt råvareforbrug på 1.050.000 tons, hvoraf ca. 900.000 tons vil være gylle, 75.000 tons vil være dybstrøelse og energiafgrøder og 75.000 tons vil være organiske biprodukter. Ca. 60.000 tons vil være økologisk kvæggylle. Energiafgrøder kan for eksempel være græs fra græs- og naturarealer, majs, roer og lignende.

Når anlægget står færdigt, vil det kunne producere ca. 41 mio. m³ bionaturgas til forbrugerne. Det er planen at opgradere biogassen til anvendelse i naturgasnettet. Der skal dog også bruges energi til drift af anlægget og denne energi leveres af den producerede biogas.

PLANLÆGNING FOR YDERLIGE BIOGASANLÆG

BIOGAS FÆLLES ANLÆG

Med to store biogasanlæg forventes behovet for fælles biogasanlæg umiddelbart at være dækket i Esbjerg Kommune.

GÅRDBIOGASANLÆG OG FÆLLES GÅRDBIOGASANLÆG

Umiddelbart vil det være mest naturligt at bruge de store fællesanlæg til produktion af biogas. Der kan dog være tilfælde, hvor det er hensigtsmæssigt at bygge et gårdanlæg, især set i lyset af, at Ribe Biogas ikke kan modtage husdyrgødning fra flere leverandører.

Samtidig er effektiviteten af de store biogas-fællesanlæg væsentlig bedre end på mange gårdanlæg. Det betyder at miljøgevinsten for samfundet er større.

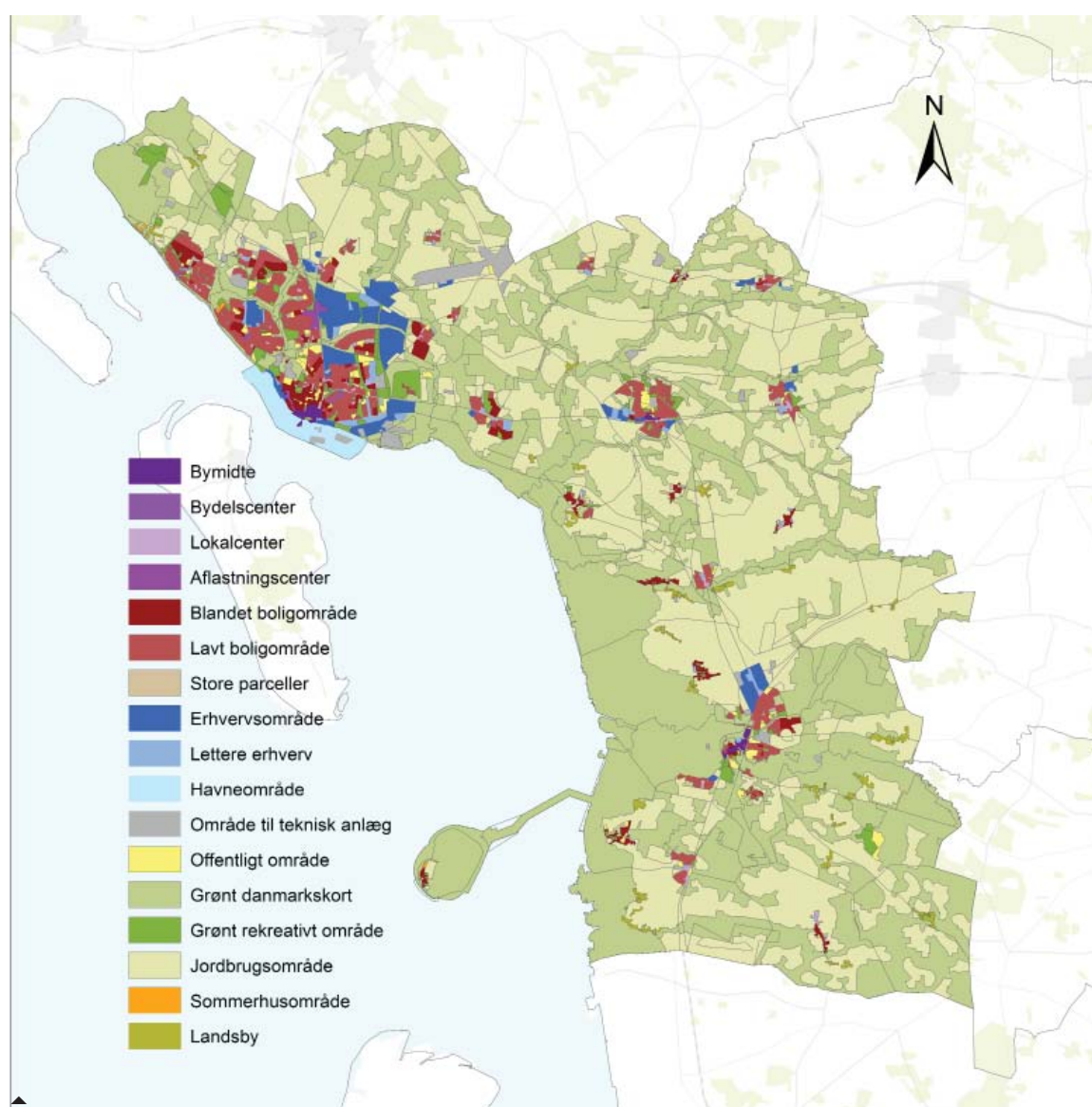
JORDBRUGSPLANLÆGNING

På baggrund af nærværende analyse samt politiske ønsker, er der foretaget en revision af kommuneplanens jordbrugsudpegninger.

KOMMUNEPLANENS AREALANVENDELSER

Kommuneplanen er Esbjerg Kommunes overordnede plan for den fysiske udvikling af kommunen. Esbjerg Kommune har et areal på 795,4 km², svarende til 79.540 ha, og kommuneplanen inddeler hele kommunen i arealanvendelser afhængig af den planlagte fremtidige funktion. Kommuneplanens hovedstrukturkort viser de hovedarealanvendelser der er i kommunen. Det er boligområder, erhvervsområder, sommerhusområder, grønne rekreative områder, naturområder, jordbrugsområder osv. I forhold til jordbrugserhvervene er det primært arealanvendelserne jordbrugsområder og grønt danmarkskort, der er relevante.

Kort 21. Planlagte arealanvendelser fra kommuneplan 2018-30.

I kommuneplanen udgør jordbrugsområderne 32.327 ha, mens grønt danmarkskort udgør 33.944 ha. Inden for jordbrugsområderne lægges der vægt på at sikre jordbrugserhvervenes interesser – særligt landbrug. De områder der er udlagt til arealanvendelsen grønt danmarkskort er de områder, hvor Esbjerg Kommune i særlig grad lægger vægt på at fremme, beskytte og bevare naturen. Det skal understreges, at driften af eksisterende landbrug, skovbrug m.m. kan fortsætte. Store dele af skovarealet i Esbjerg Kommune ligger inden for det grønne danmarkskort.

Udover arealanvendelserne fastlægger kommuneplanen desuden en række retningslinjer med tilhørende kortudpegninger (bindinger) for henholdsvis landbrug og skovbrug.

LANDBRUG

I henhold til planloven skal kommuneplanen udpege og sikre de særligt værdifulde landbrugsjorde, samt udpege arealer til henholdsvis store husdyrbrug og biogasanlæg.

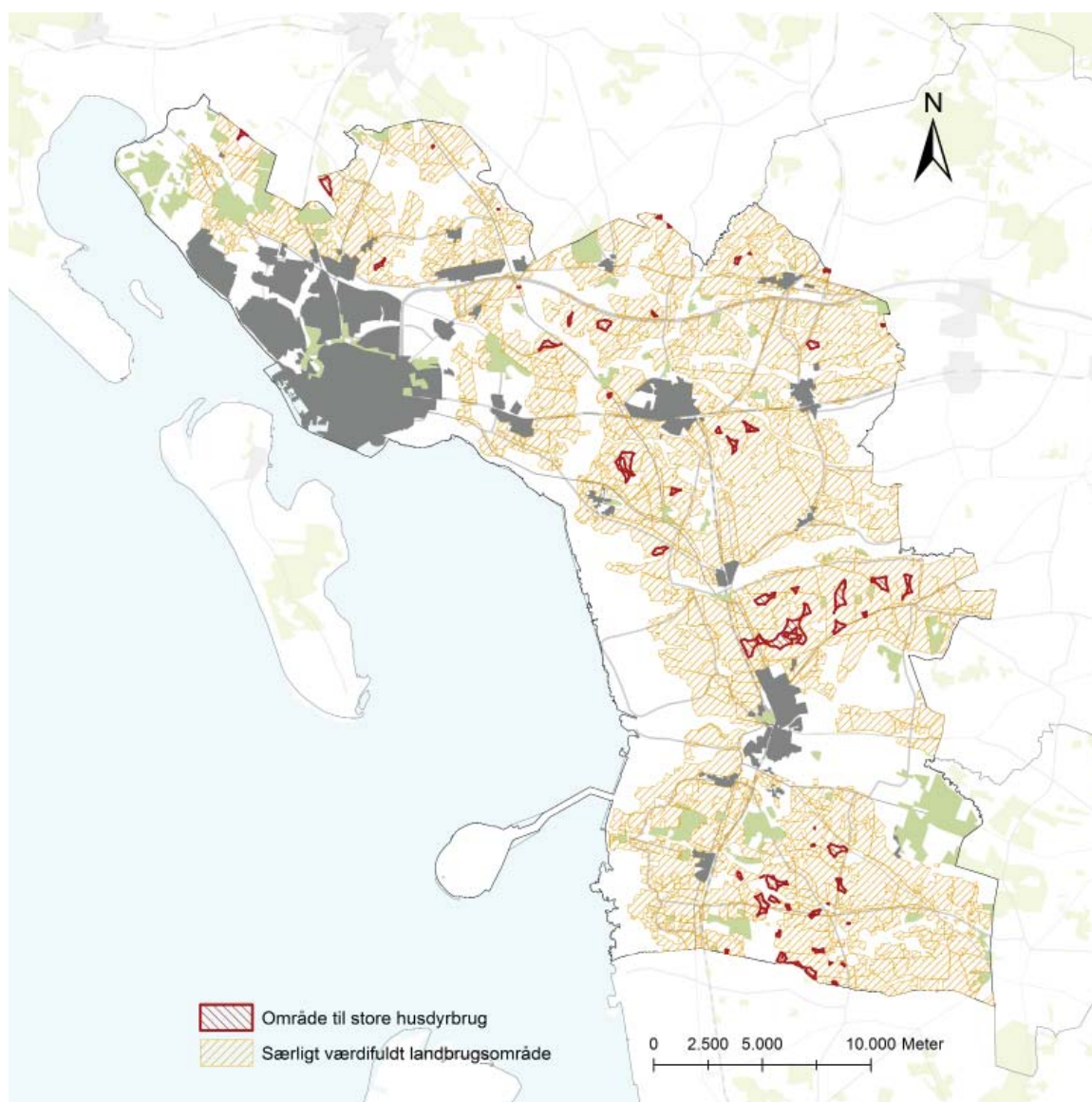
SÆRLIGT VÆRDIFULDE LANDBRUGSOMRÅDER

Forud for udarbejdelsen af kommuneplan 2014-26 deltog Esbjerg kommune i projektet Landbruget og Landskabet i Kommuneplanen. Her var Esbjerg Kommune i dialog med landbrugets repræsentanter med henblik på afklaring af begrebet "Særligt værdifulde landbrugsområder". Der var særligt fokus på hvilke af de øvrige arealinteresser i det åbne land, der er henholdsvis forenelige og uforenelige med udpegning af særligt værdifulde landbrugsområder. Dialogen resulterede i opdeling af landbrugsjorden i henholdsvis værdifulde landbrugsområder og særligt værdifulde landbrugsområder.

De værdifulde landbrugsjorde var jord i omdrift, hvor der var interesser, der vægtede tungere end landbrugets - eksempelvis naturbeskyttelse eller byudvikling, mens de særligt værdifulde landbrugsområder var arealer, hvor landbrugets interesser blev vægtet over øvrige interesser.

Efterfølgende har landbrugserhvervet ønsket en udvidelse af de særligt værdifulde landbrugsområder. På den baggrund er de værdifulde landbrugsområder taget ud af kommuneplanen og mulighederne for at udvide de særligt værdifulde landbrugsområder er afsøgt.

Udpegningen af de særligt værdifulde landbrugsområder har fokus på at lokalisere større, sammenhængende landbrugsområder, hvor landbrugets interesser kan prioriteres højt over en 12-årig planperiode. Landbruget har særligt haft et ønske om at få revurderet udpegningen af marskarealerne.

▲ Kort 22. Landbrugsudpegninger fra kommuneplan 2018-30.

Marsken er udpeget som Natura 2000-område af hensyn til trækfugle m.m. En stor del af arealerne er endvidere udpeget som lavbund og som §3 beskyttet natur. Størstedelen af marsken er dog fortsat opdyrket landbrugsjord. Det er hensigten at arealerne over tid skal overgå til mere ekstensive landbrugsformer eller egentlig natur, hvorfor arealerne har arealanvendelsen grønt danmarkskort i kommuneplanen. De § 3 beskyttede arealer har allerede karakter af natur, og lavbundsarealerne har et stort potentiale til at udvikle sig til egentlige naturarealer.

På den baggrund er det vurderet, at de særligt værdifulde landbrugsjorde kan udvides til at omfatte den del af marsken, der er udpeget som natura 2000-område, men ikke som § 3 eller lavbund. Samtidig er bindingsteksten rettet til, da det ikke længere er muligt at sikre landbruget ubetinget fortrinsret inden for de særligt værdifulde landbrugsområder, når disse er overlappende med natura 2000-områderne. Revurderingen har betydet en udvidelse af de særligt værdifulde landbrugsområder på ca. 1600 ha.

OMRÅDER TIL STORE HUSDYRBRUG

Kommuneplanen udlægger områder til store husdyrbrug med henblik på at synliggøre, hvor der vil være gode muligheder for at etablere et nyt, stort husdyrbrug. Esbjerg Kommune har screenet alle kommunens arealer med henblik på at udpege de arealer, der er bedst egnede til at etablere nye store husdyrbrug (barmarksprojekter) på over 500 DE. Der er hovedsagelig taget udgangspunkt i lugtgenekriterier i forhold til samlet bebyggelse i det åbne land og ammoniakdeposition i naturområder.

Det skal understreges, at udpegningen alene er en indikation af, hvor det umiddelbart vil være muligt at etablere en ny, større husdyrproduktion. Der skal fortsat altid ske en individuel sagsbehandling af hver enkelt ansøgning om etablering eller udvidelse af husdyrproduktion. Dette er tilfældet uanset om der ansøges om etablering eller udvidelse af større husdyrproduktioner på over 500 DE indenfor eller udenfor de udpegede områder. Dermed medfører udpegningen ikke begrænsninger for muligheden for fortsat at etablere store husdyrbrug udenfor de udpegede områder. Endvidere gælder det, at udgangspunktet for den fremtidige udvikling af husdyrproduktionen som hovedregel sker på baggrund af de eksisterende husdyrbedrifter. Lokaliseringen af de nuværende store husdyrbedrifter er således retningsgivende for den fremtidige bedriftsstruktur.

Udpegningen er revideret i forhold til Kommuneplan 2014-26, således at alle udpegningerne er beliggende indenfor de særligt værdifulde landbrugsområder. Endvidere er små udpegninger på mindre end 5000m² slettet, da de ikke vurderes at være anvendelige.

BIOGAS

Der vurderes ikke at være et behov for at udlægge yderligere areal til biogas anlæg.

SKOVBRUG

Kommuneplanen udlægger arealer til hhv. skov og fredskov for at sikre de allerede skovbevoksede arealer. Udover skov og fredskov indeholder kommuneplanen i henhold til planlovens krav områder udlagt til skovrejsning samt områder, hvor skovrejsning er uønsket.

SKOV

Ved skov forstås normalt træbevoksede arealer, der er større end ½ hektar og mere end 20 meter brede. Træerne skal kunne danne højstammet sluttet skov indenfor et rimeligt tidsrum. Udpegningen er opdateret i kommuneplan 2018-30 på baggrund af en gennemgang af kommunens arealer.

De skovbevoksede arealer udgør den samlede mængde af skov i Esbjerg Kommune, det vil sige både fredskovspligtige arealer samt privatejede skove uden fredskovspligt. Cirka 9 % af kommunens areal, svarende til knap 7.000 ha er skovbevokset, hvilket ligger under landsgennemsnittet på 14,3 % opgjort i 2013. Der er ligeledes mindre løvskov i kommunen end landsgennemsnittet, hvilket blandt andet skyldes jordbundsforholdene.

For at opfylde den nationale målsætning om at fordoble skovarealet i løbet af en trægeneration (80-100 år) set i forhold til niveauet i 1992, er det vigtigt at fastholde de allerede skovbevoksede arealer som skov.

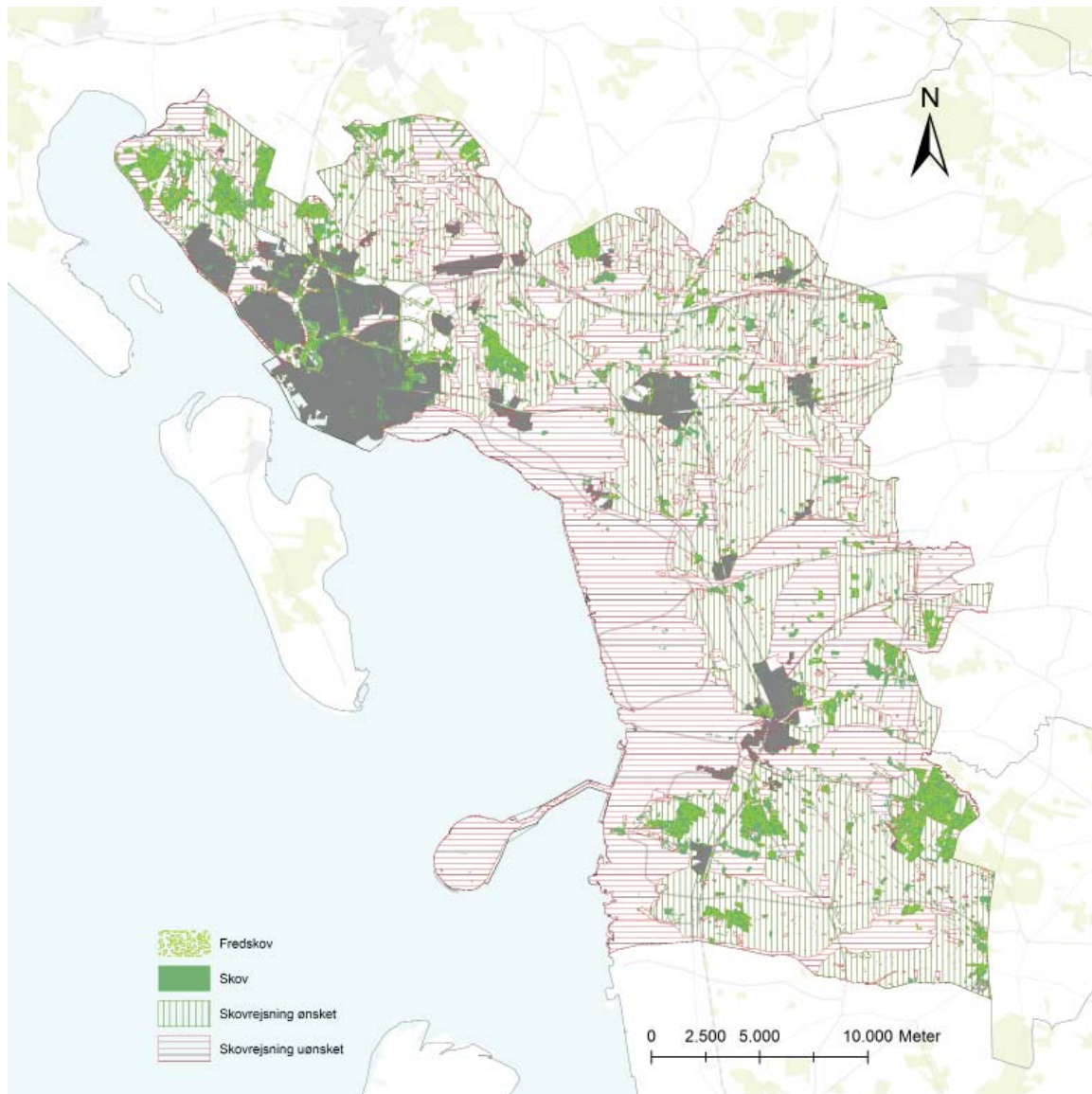
FREDSKOV

De fredskovspligtige arealer udgør 4.360 ha i Esbjerg Kommune svarende til 63 % af det samlede skovareal. Fredskovspligtige arealer kan omfatte skovbevoksning såvel som åbne naturarealer i tilknytning til skov. Fredskovspligtige arealer er noteret med fredskovspligt i matriklen. På fredskovspligtige arealer må der, jævnfør skovloven, kun være skov eller naturarealer. Al offentlig skov er automatisk pålagt fredskovspligt.

Ændringer i fredskov kan kun ske indenfor skovlovens rammer. Landzonebestemmelserne gælder både for fredskov og for skov uden fredskovspligt. Der kan ikke ske nye udlæg af fredskovspligtige arealer på arealer, der i kommuneplanen er udlagt som skovrejsning uønsket.

Når et areal pålægges fredskovspligt kan der indgå op til 50 % åbne arealer (det vil sige ej træbevokset), hvis disse åbne arealer

sammen med det træbevoksede areal udgør en naturlig helhed. Hvis lodsejeren ønsker landbrugspligten ophævet i forbindelse med skovrejsning, kan op til 5 % naturarealer medregnes i minimumsarealet på 35 ha, som er en forudsætning for ophævelse af landbrugspligten.

▲ Kort 23. Skovbrugsudpegninger fra kommuneplan 2018-30.

SKOVREJSNING ØNSKET

Det er et nationalt mål, at der skal rejses mere skov i Danmark. Kommunen ønsker at understøtte dette mål gennem udpegning af skovrejsningsområder. Derfor udpeges der med kommuneplan 2018-30 i alt 35.101 ha til skovrejsning. For at understøtte det nationale mål om mere skov er der ved udpegningen lagt vægt på at vurdere alle arealer i landzone, således at andelen af såkaldte neutralområder er minimal. Derfor øges andelen af områder med skovrejsning ønsket også betydeligt med kommuneplan 2018-30.

Ved udpegningen af skovrejsningsområder er der taget hensyn til skovens betydning for beskyttelse af grundvand, miljø, landskab, natur og de rekreative interesser. Da der ved skovdrift normalt kun anvendes gødning og pesticider i begrænsede mængder, kan skovrejsning bidrage til beskyttelse af grundvandet.

Som udgangspunkt kan arealer indenfor skovrejsningsområder frit tilplantes efter behørig anmeldelse til kommunen. Et areal kan dog være omfattet af andre bestemmelser, der ikke umiddelbart muliggør skovrejsning. Det kan f.eks. være naturtyper eller lokaliteter, der er omfattet af naturbeskyttelsesloven eller arealreservationer til veje, ledningsanlæg m.v. Al tilplantning med henblik på etablering af skov skal anmeldes til kommunen jævnfør Bekendtgørelse om jordressourcens anvendelse til dyrkning og natur inden tilplantning.

Skovrejsningsområderne giver lodsejeren en mulighed for at tilplante arealet med skov, og begrænser således ikke mulighederne for fortsat landbrugsdrift.

SKOVREJSNING UØNSKET

Områderne, hvor skovrejsning er uønsket er ligeledes revideret i forbindelse med kommuneplan 2018-30. Skovrejsning er uønsket i områder, hvor kommunen har vurderet, at skovrejsning vil stride mod væsentlige landskabelige, naturbeskyttelsesmæssige, landbrugsmæssige, geologiske eller kulturhistoriske interesser. Andre områder kan være udpeget af hensyn til råstofgravning, eksisterende eller planlagte vindmølleområder med videre.

Heder, moser, overdrev, strandenge og ferske enge, der alene eller i sammenhæng med andre beskyttede naturtyper er større end 2.500 m², samt søer større end 100 m² er i henhold til naturbeskyttelseslovens § 3 beskyttet mod skovrejsning og andre former for tilplantning.

Skovrejsning nær et sådant § 3-område kan påvirke området blandt andet på grund af træernes drænende effekt og skyggevirkning. Påvirkning og tilstandsændringer af § 3-områder forudsætter kommunens dispensation efter naturbeskyttelsesloven. Tilplantning nær et § 3-område skal undersøges med henblik på en konkret vurdering af naturlokaliteten. Kommunen kan derfor afvise en tilplantning indenfor en given bufferzone omkring § 3-områderne. Dette gælder også i tilfælde, hvor de beskyttede arealer ikke er vist særskilt som områder, hvor skovrejsning er uønsket.

Det er muligt at få dispensation fra forbuddet mod skovrejsning. Der kan eksempelvis være tale om mindre tilplantninger, der i kraft af træartsvalg og udformning kan etableres uden uheldige konsekvenser for landskabet eller planer for områdets fremtidige anvendelse. Produktionen af juletræer og pyntegrønt, læhegnsplantninger og energiskov i kort omdrift betragtes ikke som skov. Denne produktion kan derfor, som udgangspunkt, også foregå i områder, hvor skovrejsning er uønsket, såfremt tilplantningen ikke er i strid med anden lovgivning.

GARTNERI OG DAMBRUG

Der er ikke lavet en særskilt udpegning for gartnerier og dambrug i kommuneplanen, men begge erhverv søges sikret gennem en retningslinje i kommuneplanens hoedstruktur.

GARTNERI

Erhvervsgartnerier er typisk store, industrielle anlæg beliggende i det åbne land. Ved etablering af nye gartnerier er det derfor væsentligt, at anlægget indpasses i landskabet og at der tages hensyn til miljø, natur og naboer.

Der findes få erhvervsgartnerier i Esbjerg Kommune. Tidligere har der været reserveret særlige arealer til gartnerierne, såkaldte væksthusezoner, langs de store fjernvarmeledninger, med henblik på at kunne udnytte returvarmen i rørene. Da der ikke har været interesse i at udnytte udpegningen, er den fjernet.

DAMBRUG

Dambrug er traditionel placeret i ådalene omkring de større vandløb. Det gælder også for de tre dambrug i Esbjerg Kommune. Placeringen har været ideel for driften af dambrugene, men har haft en negativ indflydelse på vandmiljøet, da dambrugene har udgjort en spærring i vandløbet. I forbindelse med arbejdet med vandplanerne arbejdes der for en omlægning af dambrugene, så de ikke længere udgør en spærring for flora og fauna.

Driften af eksisterende dambrug kan fortsætte, såfremt det ikke strider mod vandområdeplanen eller en natura 2000-plan.